rafów
Biblioteki
lonskiej
mny nr 12.

„ראדאמער - קעלצער לעבען" מיט דער „פאנאראמע" פאר 25 גר.

פרייז 25 גראשען XV-ער יאהרגאנג „Należytość pocztowa uiszczona gotówką" 4 (702) „Radomer-Kielcer Leben" היינט 10 זייטען

Radom, dnia 28-go Stycznia 1938 r.
ראדאם, פרייטאג כ"ו שבט תרצ"ח
טעלעפאן פון רעדאקציע 15 - 18

ראדאמער-קעלצער לעבען

פאראנע פארבעריי
און כעמישע פראלניע
A.
HEMPEL
פאבריק און צענטראלע אלטע שטאדט 7
פיליעס:
זשעראמסקי 1
זשעראמסקי 21
זשעראמסקי 59
טראוגוטא 11
קעלנער צו וואשען צו 15 גר.

א הערצליכען מזל טוב ווינש איך דער פאמיליע ראזנער
צו דער פערלאבונג פון זייער זוהן
ראובן מיט פרל. רעגינא קאהן
מיט גליק זאל געשלאסען זיין זייער צוזאמענבונד.
איתמר ווערבער.

א געמויערטע —
צו פערדינגען געביידע
מיט בלעך בעדעקט
דער שטח פערנעמט 20 מעטער די לענג און 12 מעטער די ברייט.
די געביידע געפינט זיך אין בעסטען האנדעלס-פונקט,
וואו עס קענען דארט איינגעארדענט ווערען
א פאבריק, ווארשטאטן, א גאראזש, סקלאדעס.
אינפארמאציעס קען מען בעקומען אין אדמיניסטראציע-ביורא
טראוגוטא 51 ביי י. בלאסס.

ד"ר מעד.
ס. וויטאנסקי
אינערליכע און קינדער-קראנקהייטען
האט זיך איבערגעצויגען
אויף זשעראמסקיעגא 13 טעלעפ. 12-14

Wytw. Wyrobów Cukierniczych p. l.
„Americanka" L. Wajsbrot Rynek 16
מאכט בעקאנט דאס ג. פובליקום, אז עס איז געעפענט געווארען פון ניי-יאהר
א צוקערניע און היגיענישע בעקעריי
איינגעארדענט לויט די לעצטע סאניטארע פארשריפטען.
יעדען טאג פריש און פיין געבעקס צו ביליגע פרייזען. פערשידענע
געשמאקע טשאסטעס פון דער פיינסטער קוואליטעט צו 15 גר.
ס'איז צו בעקומען שטענדיג טארטען מארציפאנאווע פון 1.50 און
אלע ווערט אויסגעארבייט דורך א פאכמאן מיט א לאנגיעהריקער פראקטיק.
אלע מינים געבעקסען ווי לוקסען, בילקעלעך. טשאכטעס, וואפלעס, הערי-
באמניקעס, טארטען, באקאלעס דעסערטאווע, לעקעך, פערשירענע קרעמען, מיג-
דאלאווע ארטיקלען און פרייטאג חלות — בעקומט מען
אין דער יודישער צוקערניע „אמעריקאנקא" טראוגוטא 62
ווי אויך אין דער היגענישער צוקערנישע בעקעריי רינעק 16
און אין געוועלב רינעק 14
עס ווערן אויך אנגענומען בעשטעלונגען אויף שמחות, בעלער, קאנצערטען א.ז.וו.
שאקאלאר פון פערשידענע פירמעס און פרוכטען צו ביליגע פרייזען

W domu, czy w sali dancingu wytwornej
Na wsi, czy w mieście — jednym słowem wszędzie
Papieros w gilzie „Dla Znawców" wybornej
Zawsze najlepiej smakować ci będzie

אנ'אגענט
ווערט אנגענומען אויף ראדאם
צו פערקויפען אונזער אויסגעצייכנטע טיי מיט'ן גלעזעל „העל-טעא"
אפערטען אין דער ציקאריע-פאבריק „JAWA"
Nowogrodzka 28 און שפייז-ארטיקלען

ווילט איהר האבען קלארע, זויבערע וועש, נייע גארדעראבעס, שניי-ווייסע פארהאנגען,
גיעט נאר צו וואשען און פארבען אין דער בעקאנטער
כעמישער פארבעריי און פראלניע פון דער ערשטקלאסיגער פירמע

A. HEMPEL

Centrala Stare Miasto 7 telefon 19 - 70
Filje Zeromskego 1
Zeromskiego 21
Zeromskiego 59
Traugutta 11

ווער ס'האט זיך ניט איבערצייגט זאל פרובען און וועט זיין ענטציקט
פון רער שענער, עסטעטישער און פאכמענישער ארבייט. ס'ווערט אויך
געוואשען אויף טריקען – ביליגע פרייזען! —פינקטליכע אויספיהרונג
סאלידע בעהאנדלונג קומט און איבערצייגט אייך
צענטראלע: אלטע שטאדט 7 אפיצ. טעל 70-19
פיליעס: זשעראמסקי 1, טראוגוטא 11
זשעראמסקי 21, זשעראמסקי 59
ביליג צו וואשען קאפעלושען

KINO APOLLO

שבת 3 נ. מ. און זונטאג 12 און 1\45

ROBERT i BERTRAND
CZYLI DWAJ ZŁODZIEJE

Od poniedziałku b. m.
ZACZĘŁO SIĘ
w POCIĄGU
z ROBERTEM TAYLOR
i ELEANOR POWELL

ביז זונטאג דעם 30 איינשליסליך
Dzieje miłości, które wzruszą do głębi!
Zew miasta, które porywa, fascynuje!
ZYCIE ULICY
W rolach głównych: niezrównana bohaterka „ZIEMI BŁOGOSŁAWIONEJ"
Luiza Rainer
i Spencer Tracy
Nad program dodatki

KINO APOLLO

נישט ערלויבט צו עפענען דעם „ארט".

מיר האבען שוין איינמאל געשריבען, אז דעם 1 יולי, ס'הייסט אין עטליכע טעג ארום וועט געעפענט דער „ארט". דער קאמיטעט האט שוין אפילו געמאכט אלע נויטיגע הכנות צו דער ערעפנונג, אבער אין דער לעצטער מינוט דערוויסען מיר זיך, אז נאכטען דאנערשטאג, איז דערהאלטען געווארען פון קראקאווער קוראטאריום א מעלדונג, אז ס'וועט נישט דערלויבט פארלויפיג צו עפענען די פאך-קורסען פון „ארט" צוליב פארמעלע טעמים.

אראבישע פאמעראנצן שטעלט צו א יודישער סוחר.

מען גיעט איבער, אז דער יודישער סוחר חיים כאסמאן מיט א קריסטליכען שותף טשארנאטא האבען געבראכט א וואגאן אראבישע פאמעראנצען, וואס טראגען דעם אויפשריפט „אמארא".

וויזוט אויס, אז ביים ה' כאסמאן ענויפטירען שוין נישט קיין יודישע פרדסים אין ארץ-ישראל. אפשר מיינט ער, אז צוליב די טעראר-אקטען פון די אראבער קריגט מען שוין נישט קיין יודישע פאמעראנצען און ער האט זיך באווארנט מיט אראבישע, מיט וועלכע ער וויל מזכה זיין די יודישע קאנסומענטען! ס'איז א טעות פאניע כאסמאן, אין א"י זענען נאך דא גענוג יודישע פאמעראנצן.

צו דער פערלאבונג פון אונזער ליבען זוהן

ראובן מיט פר"ל. רעגינא קאהן

ווינשען מיר זיי א הערצליכען מזל טוב און פיעל גליק.

מיר וואלטן דערלעבען פון אייך פיעל נחת

יונה ראזנער עם פרוי און קינדער

צו דער פערלאבונג פון אונזער ליבע

רעגינא מיט ה' ראובן ראזנער

ווינשען מיר פיעל גליק און די עלטערען פיעל נחת

פאמיליע קאהן
פון ראדאם און קאזשעניץ.

צו דער פערלאבונג פון אונזער שוועסטער'ן - מאכטער

פר"ל רעגינא קאהן
מיט ה' ראובן ראזנער

ווינשען גליק און אייביגע צופרידענהייט

מרדכי געליבטער עם פרוי

Z okazji zaręczyn

p. Reginy Kohn z. p. *Rubinen Roznerem*

życzymy Im dużo szczęścia i pomyślności

CHILOSTWO DANCYGER

צו דער פערלאבונג פון אונזער ליבע

רעגינא קאהן מיט ה' ראובן ראזנער

ווינשען מיט זיי פיעל גליק און צופרידענהייט
און די עלטערען פיעל נחת.

משה הארוויטש און פרוי

א הערצליכען מזל טוב ווינשען מיר דער פר"ל

רעגינא קאהן צו איהר פערלאבונג מיט ה' ראובן ראזנער

גליק און צופרידענהייט זאלען באגלייטען זייער צוקונפט

זעליג גאלדבערג עם פרוי און קינדער

פון רעדאקציע

דער קאמוניקאט פון האנדווערקער-פערבאנד און דאנקזאגונגען, וועלכע זענען דערהאלטען געווארען שפעט האבען נישט געקענט אריין אין היינטיגען נומער און קומען די צווייטע וואך.

דאנקזאגונג

מיר דריקן אוים דעם הערצליכסטען דאנק די ראדאמער לאנדסלייט פון אמעריקא (ניו-יארק) פאר די 150 דאלאר וואס זיי האבען געשיקט פאר'ן יודישען שפיטאל.

אונזער דאנק, א חוץ דעם וואס ער בעציהט זיך צו דער שפענדונג גופא, וואס האט אן פאר זיך א קאנסטיטוציאנעלן וועדטה – איז ער גלייכצייטיג אויך אן אויסדרוק פון אונזער אנערקענונג פאר'ן וואריסען אינטערעס וואס די געהעריגע ראדאמער לאנדסלייט וויזען ארויס פאר אזא וויכטיגען אנשטאלט וואס איז דאס יודישע שפיטאל און וואס זיי זארגן פאר זיין קיום.

די דירעקציע
פון יודישען שפיטאל אין ראדאם

דאנקזאגונג.

מיר דאנקען הערצליך די ראדאמער לאנדסלייט אין אמעריקא פאר זייער וואהלטאט, שיקענדיג 75 דאלאר פאר אונזער ערציהונג'ס - אנשטאלט פון ארימע יודישע קינדער, חינוך - ילדים.

מיר בעטען אויך אויף ווייטער אין אונזער אינסטיטוציע נישט צו פערגעסען.

די פערוואלטונג פון חינוך - ילדים
אין ראדאם.

דאנקזאגונג.

מיר פיהלען פאר אונזער חוב אויסצודריקען דעם בעסטען דאנק די ראדאמער לאנדסלייט אין אמעריקא פאר די 35 דאלאר וואס זיי האבען געשיקט פאר אונזער אינסטיטוציע „הכנסת - אורחים".

אונזער אינסטיטוציע איז שוין עטליכע מאל בעזוכט געווארען דורך די דעלעגאטען פון ראדאמער רעליעף אין ניו-יארק, די ה"ה דאימאנד און האמערשטיין און איז זיי זעהר געפעלען צוליב דער וויכטיגער און נוצליכער לייסטונג, וואס זי ברענגט פאר מענשען וואס זענען נע-ונד. מיר פיהלען א סאטיספאקציע דערין, וואס אונזער ארבייט ווערט ווי געהעריג אבגעשאצט דורך אונזערע ברידער אין אמעריקא.

גלייכצייטיג דאנקען מיר שוין 15-טער קאמיטעט אין ראדאם, וואס וויזט ארויס פערשטענדניש פאר אונזער אינסטיטוציע.

די פערוואלטונג פון „הכנסת-אורחים" אין ראדאם.

שבת דעם 29/1 ד. ח. 7 אזייגער אווענד קומט פאר
אין איינענעם לאקאל טראוגוטא 55

די יעהרליכע אלגעמיינע פערזאמלונג

פון דער אלג. ציוניסטישער ארגאניזאציע (וועלט-פערבאנד) אין ראדאם

טאג ארדנונג: 1) ערעפנונג 2) וועהלען א פארזיצענדען 3) דין וחשבון פון דער ציוניסטישער טעטיגקייט 4) דין וחשבון פון דער יוגענד-פעטיגקייט „עקיבא" 5) קאנע בעריכט, בורושעט - פרעלימינאר אויף 1938. 6) דיסקוסיע 7) וועהלען פון א קאמיטעט.

אלע מיטגלידער ווערען געבעטען צו קומען פינקטליך.

Z DZWONKIEM
IDEAL JAWA —
DOBRA KAWA

קאנפערענץ פון 15-ער קאמיטעט מיט די יודישע דאקטוירים און ראטמענער וועגען יודישען שפיטאל.

די לאגע אין יודישען שפיטאל איז לעצטענס נישט קיין גלענצענדע. עס פעהלט געלד צו פיהרען פשוט די ווירטשאפט. די חולאים, וואס ליגען דארט בעשטעהען ס'רוב פון דער ארימער קלאס, וואס קענען נישט איינצאהלען. אין אזא פאל קומט אויס, אז די יודישע גמינה זאל אלץ אויסטראגען אויף אירע פלייצעס, אבער דאס איז זי נישט בכח. די גמינה קומט אנטקעגען מיט דעם ספעציעלען שפיטאל-בודזשעט, וועלכע גייט אבער אויך נישט די געהעריגע רעזולטאטען, מחמת די בעשטייערטע צו דעם צוועק איילען זיך נישט און א גרויסער טייל פון זיי טראגען ארייַן רעקורסען, טענה'ריג, אז די 10-ער, ארער 20-ער, צי 30 זלאטעס אלס צוגאב צו זייער עטאט, איז א צו-גרויסער אבצאל.

נאר שלעכט איז דאס, וואס די „אובעזפיעטשאלניע" און דער מאגיסטראט מיידען אויס צו שיקען די יודישע קראנקע אין יודישען שפיטאל. די יודישע פערזיכערטע פון דער „אובעזפיעטשאלניע" און די יודען, וואס געניסען פון קראנקהייט'ס-שטיצע פון דער „אפּיעקע ספאלעטשנע" ביים מאגיסטראט, קענען זיך נישט אויסבעטען מ'זאל זיי איבערוויזען אין יודישען שפיטאל, נאר מען שיקט זיי אין פוילישען. דאס איז דערפאר, פערשטעהט זיך, ווייל די צוויי דערמאנטע אינסטיטוציעס צאלען פאר דער היילונג און דעריבער איז זיי מעהר ניחא, אז דאס געלד זאל בעסער איינפליסען אין פוילישען שפיטאל, ווי אין יודישען. דאס איז א גרויסער היזק פארן יודישען שפיטאל און דערפון שאפט זיך אין א גרויסע טאט דער פינאנציעלער קריזיס.

די לאגע אין יודישען שפיטאל איז אויף אזוי ווייט קריטיש, אז די דאקטוירים האבען נאך נישט בעקומען די גאנצע צייט בעצאהלט קיין שכירות. נישט בעסער איז מיט די אנדערע אנגעשטעלטע. אויך די ווירטשאפט און די פערשידענע אנדערע נויטיגע אויסגאבען קומען אן מיט נעגוג אנשטרענגונג. ס'ווערט זיין אינטערעסאנט איבערצוגעבען דעם פאקט, וואס אויף דער לעצטער זיצונג פון דער גמילת-חסד קאסע, דעם פארינען זונטאג, זענען צווישען אנדערע אויך בעטראכט געווארן דריי רעקלאמאציעס פון די יודישע דאקטוירים קליינבערגער, פאסטמאן, און גוטמאן, וועלכע בעטען יעדער איינער אנ'הלוואה פון 300 זלאטעס, נאטירליך נישט פאר זיך, נאר פאר יודישען שפיטאל, וואס פיהלט א גרויסען דוחק אין געלד. די דריי יודישע דאקטוירים נעמען אויף זיך די ראל פון לוים און זיי זענען ערוב, אז די הלואות, וואס בעטרעפען צוזאמען 900 זל. וועלען צוריק געצאלט ווערען אין דער גמ"ח-קאסע. די דריי יודישע דאקטוירים זענען די בארגער אין גלייכצייטיג די זשיראנטען איינער פארן צווייטען. די גמ"ח-קאסע האט זעלבסטפערשטענדליך, תיכף בעשטימט די הלואות, וועלכע זענען אנב די גרעסטע לויט זייער ת'יך און אויף די לענגסטע טערמינען, וואס זענען פארגעזעהען אין רעגולאמין.

דער דאזיגער פאקט זאגט א סך וועגען מצב אין יודישען שפיטאל.

היינטיגען דינסטאג איז גערופען געווארן א קאנפערענץ פון די יודישע דאקטוירים, ראטמענער-קאלא און דעם 15-ער קאמיטעט. דער לעצטער איז געווען דער איניציאטאר פון דער קאנפערענץ, ווייל ער האט געהאט איבערצוגעבען די 150 דאלאר פארן יודישען שפיטאל, וואס זענען געשיקט געווארען פון ראדאמער רעליעף אין ניו-יארק.

די קאנפערענץ, וועלכע איז פארגעקומען ביי די האנדלערקער אויף חימאלדא 10 האט געעפענט דער פרעזעס פון 15-ער קאמיטעט משה רובינשטיין, וועלכער האט איבערגעגעבען פון זיינעם א בעריכט אין יודישען שפיטאל, וואו ער האט געזעהן יודישע קראנקע, וואס בעטען זיך ממש אנגענומען צו ווערען. אבער נישט צוליב דער שולד פון יודישען שפיטאל, מוזען זיי געהן אין פוילישען. עס איז געפיהרט געווארען א לענגערע דיסקוסיע אין וועלכע ס'האבען זיך בעטייליגט די דאקטוירים פאסטמאן, קליינבערגער, גאלדבלום, וויטאנסקי, סאבענפעלד, ארח. שטילער און די ראטמענער בארמייסטער, דיכטמאן, זיטערמאן און ה' גרינשטיין. מאנכע רעדנער האבען זיך אבגעשטעלט אויף די שוועריגקייטען וואס מען טרעפט אן ביים מאגיסטראט, וועלכער ענטזאגט איבערצושיקען יודישע קראנקע אין יודישען שפיטאל דערפאר, ווייל ער האט אנ'איינען שטאטיש שפיטאל — דאס פוילישע. דער מאטיוו, אז יודישע קראנקע פאדערען א ריטועלע קיך, הערט קנאפ געגומען אין אכט.

אפילו דער ליבעראלער פעפעסיסטער לירער, לאווניק גושטשנעראוסקי, וועלכער האט א גרויסע דעה אין מאגיסטראט רעכענט זיך אויך וועניג מיט'ן ארגומענט פון א ריטועלע יודישע קיך, ווייל ער איז א סאציאליסט.

ראטמאן דיכטמאן, וועלכער טראגט אפט שתדלנות פאר יודישע קראנקע, ערקלערט, אז מיט די עלטערע קראנקע איז א האלבע צרה. רא אנערקענט נאך דער מאגיסטראט ווי עס איז די רעליגיעזע בעדערפעניש פון א ריטועלע קיך; ראנגען איז פיעל ערגער מיט די יונגע יודישע קראנקע, ביי וועלכע ס'געהט זעהר שווער, ביז מ'נעמט עמיצען אריין אין יודישען שפיטאל אויפ'ן חשבון פון מאגיסטראט.

ראטמאן בארמייסטער בעשולדיקט די יודישע ראטמענער-קאלא, אז זי טהוט וועניג אויף דעם געביעט פון דרייסטערע פאדערונגען ביים מאגיסטראט. ער חינדערט זיך, וואס נישט אלע פון קאלא זענען געקומען אויף דער קאנפערענץ, בפרט אויפ'ן לאווניק משה ראטענבערג, וואס מיינט א סך וועגן דעם ענין.

די קאנפערענץ האט מעהר געטראגען דעם כאראקטער פון א בעראטונג, וואס מ'זאל טוהן כדי אויסצובעסערן דעם מצב, און ווי אזוי צו שטארקען די פינאנציעלע לאגע פון יודישען שפיטאל. עס זענען ארייַנגעטראגען געווארן פערשידענע פארשלאגען און צום סוף איז איז אנגענומען געווארען, אז די קאנפערענץ ווענדעט זיך צום יודישען ראטמענער-קאלא זי זאל נעמען צו קענטניס די אלע אויף דער קאנפערענץ ארויסגעשטעלטע פארלאנגען אויף איהר סדרים און אין משך פון צוויי וואכען אויסצוארבייטען א מעמאריאל, וואו ס'זאל ארויסגעזאגט ווערען איהר קלארע שטעלונג אויס'ן ספרען פון דעם סטאטוס, סטאדט-פערוואלטונג אין מאגיסטראט בנוגע איבערשיקען יודישע קראנקע פון דער „אפּיעקע ספאלעטשנע" אין יודישען שפיטאל אריין. דער מעמאריאל מיט אלע זיינע פארשלאגען און פלענער זאל דאן פארגעשטעלט ווערן פאר א ברייטערע קאנפערענץ פון דער יודישער געזעלשאפט אין ראדאם.

זיצונג פון 15-ער קאמיטעט מכח די 800 דאלאר פון רעליעף.

ווי ס'איז שוין געווען געמאלדען אין „ראדאמער לעבען" האבען די פארשטעהער פון היגען 15-ער קאמיטעט, די ה"ה קוראטער, רובינשטיין און בושאצקי, דערהאלטען 800 דאלאר פון ראדאמער רעליעף אין ניו-יארק. פריהער, איידער ס'געלד איז אנגעקומען, איז דערהאלטען געווארען א טעלעגראמע מיט אנווייזונגען וויפיעל און פאר וועמען די דאלארען זענען בעשטימט. דאס מאהל זענען די אנווייזונגען געווען דער ערשטער פאל, זינט דער 15-ער קאמיטעט האט זיך געשטעלט אין פערבינדונג מיט ראדאמער רעליעף אין אמעריקא. אבער מ'האט זיך נישט געקענט העלפען. אנווייזונגען זענען אנווייזונגען, הגם זיי האבען געשטעלט אין גרויס פערלעגענהייט דעם היגען 15-ער קאמיטעט, דער אזוי געטרויענער אבטיילונג פון ניו-יארקער רעליעף.

זונטאג, היינטיגע וואך, האט דער 15-ער קאמיטעט אבגעהאלטען א זיצונג און ס'איז געשטאנען די פראגע ווי אזוי טיילט מען די 800 דאלאר: צי לויט די אנווייזונגען פון דער אמעריקאנער טעלעגראמע, אדער דער 15-ער קאמיטעט נעמט זיך דאס רעכט אויפ'ן גרונד פון אנ'אבמאך מיט רעליעף, פונאנדערצוטיילען לויט זיין איינזעהן. ארום דער פראגע איז לאנג דעבאטירט געווארען און ס'זענען געווען פערשידענע מיינונגען. טראץ דעם וואס דער רוב דעות איז געווען דערפאר, אז דער קאמיטעט זאל האנדלען ווי תמיד — מאכען די חלוקה ווי ער פערשטעהט און געפונט - איין פאר צוועקמעסיג, האבען דאך גובר געווען עטליכע שטימען פון די מיטגלידער פארמאליסטען, די ה"ה רובינשטיין, דען, קוראטער, וועלכע האבען זיך שטרענג געהאלטען ביים טעקסט פון דער טעלעגראמע — טיילען לויט די אנווייזונגען. זייער מאטיוו איז געווען נישט משנה צו זיין דעם רצון פון די, וואס האבען דאס געלד געשיקט, ווייל דער וואס האט די מאה האט די דעה. דאך אויף איין פונקט האבען אלע מסכים געווען נישט צו צופאסען זיך צו די אנווייזונגען. דאס איז אין בעצוג צו דער „עזרה" פאר וועלכע ס'איז אין דער טעלעגראמע אנגעוויזען 35 דאלאר. דער 15-ער קאמיטעט האט זיך אבגעשטעלט און קווערסטיאנירט דערפאר, ווייל „עזרה" עקזיסטירט נישט ארויס קיין שום טעטיגקייט. די מערהייט האט זיך ארויסגעזאגט, אז אויס'ן ארט פון „עזרה" זאל בעקומען די 35 דאלאר דער „טאז".

דער אויסגאנג פון דער אבשטימונג איז געווען; טיילען לויט די אנווייזונגען פון אמעריקא און וואס שייך די 35 דאלאר פאר עזרה — אנצופרעגען דעם רעליעף פון ניו-יארק, צי ער ערלויבט צו פערטרעטען זיי פאר'ן „טאז".

אין דער אבשטימונג האט רעדאי. הערץ זיך נישט בעטייליקט, ווייל ער האט געהאלטען, אז פאר'ן 15-ער קאמיטעט איז נישט קיין כבוד פערוואנדעלט צו ווערען אין פאסט-טרעגעריש, נאר איז בעריפען צו זאגען זיין אייגענע דעה. און אויב ווידער צו פאסען זיך צו די אנווייזונגען, איז עס חל אויף אלע און מ'ברויך נישט קיינעם אויסשליסען.

צוזאמענגעס נאך דער זיצונג זענען דא דערהאלטען געווארען פריוואטע בריעף פון ראדאמער לאנדסלייט, וועלכע שרייבען, אז די 800 דאלאר זענען א שותפות פון פעראייניגטען ראדאמער רעליעף אין ניו-יארק, וועלכע האט געזאמעלט ביי זיינע מיטגלידער 500 דאלאר און פון די ה"ה משה ראדאמסקי און נתן קעסטענבערג, וועלכע האבען געזאמעלט 300 דאלאר ביי זייערע אנהענגער. ביז יעצט האבען זיך ביידע צדדים בעקעמפט און מיט'ן שיקען צוזאמען דאס יעצטיגע מאהל די 800 דאלאר, איז דא א האפענונג, אז זיי זאלען זיך פעראייניגען און פון היינט און ארבייטען געמיינזאם אין אלע אקציעס לטובת זייער אלטער היים ראדאם. דערפון נעמען זיך די אנווייזונגען, וועלכע זענען נאר אנ'אויסנאהם דאס איצטיגע מאהל, ווייל דער רעליעף פערשטעהט אויסגעצייכענט גוט, אז מ'דארף שיקען געלד, אבער נישט קיינע אנווייזונגען, מחמת דער 15-ער קאמיטעט קען בעסער די לאגע און די ארטיגע פערהעלטענישען און ער איז דעריבער בערופען צו טיילען לויט זיין איינזעהן.

מיר בעגריסען דעם שלום. זאל ער זיין א לאנג-דויערנדער, אבער מיר וואלטען זיך געוואונשען, אז די ה"ה ראדאמסקי און קעסטענבערג זאלען אויך דאס פערשטעהן, איינגעפונענדיג, אז דער ביז אהעריגער סיסטעם פון ניו-יארקער רעליעף איז א רעזולטאט פון פערזענליכער אבסערוואציע דא אויפ'ן ארט, אויפ'ן ראדאמער באדען, פון די געעהרטע פריינד, די ראדאמער לאנדסלייט די ה"ה דיימאנד און האמערשטיין.

די יוד. פרוי גאלדבערג בעשולדיגט אין גורם זיין דעם טויט פון א קריסטליכע פרוי.

זי איז פעראורטיילט געווארען אויף איין חודש ארעסט.

צו דער פרוי פעריל גאלדבערג (רוואנסקא 5) איז געקומען די קריסטין יוזעפא קאוואלסקא בעטען שטוב-ארבייט, ווי וואשען די פענסטער וכדומה.

אין א געוויסען מאמענט ביי דעם וואשען די שויבען איז קאזלאווסקא אראפגעפאלען פון פענסטער אויפ'ן 1. שטאק. זי האט צובראכען 2 ריפען, ווי אויך שטארק צעשמעטערט דעם קאפ.

מען האט זי באלד איבערגעפיהרט אין שפיטאל אריין וואו זי איז געשטארבען

די פרוי פעריל גאלדבערג איז צוגעצויגען געווארען צו געריכטליכע פעראנטווארטליכקייט, ווייל זי האט נישט געגעבען פאר'ן וואשען די פענסטער דער פרוי קלאסאווסקא אנצוטהון א ספעציעלען פערזיכערונג'ס פאס, לויט דער פעראָרדנונג פון וואיעוואדא.

די בעשולדיגטע איז ערשינען אין מיטוואך, געשטאנען פאר'ן היגען קרייז געריכט. זי האט ערקלערט אז קלאסאווסקא האט שוין ביי איהר געוואשען פענסטער אהן אזא פאס און עס איז קיין אומגליק נישט געווען, זי האט קיין פאס נישט געהאט און האט נישט געוואוסט פון דעם און ווען עס איז געשעהן דאס אומגליק איז זי אליין געפאלען אין חלשות.

דאס געריכט, געהאנדעלנדיג אין אכט, אז די פרוי גאלדבערג האט נישט געהאלטען פון דער פעראָרדנונג, האט זי בעשטראפט אויף 1 מאנאט ארעסט, אבלעגענדיג אויף 2 יאהר.

א. ר.

אַ נייער דרייוו פון 1000 דאלאר פאר ראדאם.

פון ראדאמער לאנדסמאן זיינוועל גראספעלד אין באלטימארע איז דערהאלטן געווארן א בריוו וועגן א פרישען קאמפיין פון טויזענט דאלאר פאר ראדאם. מיר גיבען דא דעם אינהאלט, וועלכער לויטעט אזוי:

ליבער פריינד משה רובינשטיין, פרעזעס פון ראדאמער רעליעף!

עס ווערט געמאכט א דרייוו אויף 1000 דאלאר פאר ראדאם. מיר האבען געקריגען בילעטען קיין באלטימארע. מיר ארבייטען שטארק אין באלטימארע פארן דרייוו. איך גלויב, אז ער וועט ברענגען א סוקצעס. איך בין געוועזען אין וואשינגטאן, וואו איך האב פון דעם ראדאמער פעראיין אויסגעהערט א טענה פאריוואס איהר האט נישט געלאזט וויסען וועגען די 100 דאלאר, וואס די ראדאמער לאנדסלייט פון וואשינגטאן האבען געשיקט צום ראדאמער רעליעף דורך אייך. איך האב זיי ערקלערט, אז איך בין גראד געווען אין ראדאם און בייגעוואהנט פערזענליך דאס איינטיילען די דערמאנטע סומע פאר פערשידענע אינסטיטוציעס. יעדאך האלט איך, אז אין פאל וועט איהר באקומען געלד פארן דרייוו ברויך דאס ווערען קוויטירט דורך דעם „ראדאמער קעלצער לעבען“.

מיר האבען יעצט געשיקט וועש פאר דעם מושב-זקנים, זאלט איהר זעהן צו פאנטפערען, אז איהר האט דאס ערהאלטען און אויך דורך דערמאנטער צייטונג וואס מיר באקומען יעדער וואך.

מיט אכטונג

זיינוועל גראספעלד

באלטימארע.

מיר געפונען פאר נויטיג דא צו באמערקען, אז זיינער צייט איז געווען בעריכטעט געווען אין אונזער צייטונג וועגען די ערהאלטענע 100 דאלאר פון וואשינגטאן און ווי אזוי זיי זענען פונאנדערגעטיילט געווארען. פרעזעס רובינשטיין נאכן דערהאלטען די 100 דאלאר האט גערופען א זיצונג פון היגען רעליעף (15-ער קאמיטעט) אויף וועלכער ס'זענען אויך פערבעטען געווארן די געוועזענע ראדאמער לאנדסלייט האמפערשטיין און גראספעלד (פון ניו-יארק און באלטימארע) וועלכע זענען געווען גראד צו גאסט אין ראדאם. מעגליך, אז די צייטונג איז דעמאלט נישט אנגעקומען קיין וואשינגטאן. וועלען מיר זיך בעמיהען אזא נומער אויסצוזוכען און איבערשיקען צו די ראדאמער לאנדסלייט אין וואשינגטאן.

די רעדאקציע.

ראדאמער דירעקטארען געגען דער אויפפיהרונג פון דער שול-יוגענד.

די פערשטענדיגונג'ס-קאמיסיע פון די דירעקטארען פון די ראדאמער מיטעלשולען האט ארויסגעגעבען די לעצטע טעג אנ'אויפרוף צו דער יוגענד און צו די עלטערען אין דער פראגע פון ערציהונג. אין דעם אויפרוף ווערט פעסטגעשטעלט, אז די שול-יוגענד אין אלגעמיין און בפרט די צוגערייזטע פון די נאהנטע אין די ראדאמער שולען, פיהרט זיך אויף, נישט קולטורעל, אראגאנטיש און ארדינער. רויכערט פאפיראסען אין עפענטליכע ערטער און ערלויבט זיך אויף אזעלכע מעשים וואס זענען גורם דאס פערניכטען באהן-אביעקטען, ווי האקען שויבען, שעדיגען ווענד און בענק, גניבות א. ד. גל.

די היזקות, וואס די דאזיגע שול-יוגענד פערשאפט, מוזען ווערען געדעקט פון די קאנדוקטארען, וויל די שולדיגע זענען זיך נישט מודה און די קאלעגען, סאלידאריזירענדיג זיך וואהרשיינליך מיט דער נישט עטישער אויפפיהרונג, בעהאלטען אויס די פערברעכענס פון זייערע חברים.

די קאמיסיע פעראורטיילט אזעלכע מעשים און ווענדעט זיך אין דער ערשטער רייה צו דער אמביציע און צו די געפיהלען פון כבוד פון די שילער, אז זיי זאלען שאפען אין יעדער שולע א גרופע, וואס זאלען אויפפאסען און האבען די השגחה איבער די שילער, אפהאלטענדיג זיי פון אזעלכע שלעכטע זאכען, און, אז גלייכצייטיג זאלען אזעלכע ערציהערישע גרופעס ווירקען צום אויפהויבען דעם קולטורעלען ניווא און די זיטליכקייט פון דער שול-יוגענד בכלל.

אינטערן אויפרוף געפינען זיך די אונטערשריפטען פון די דירעקטארען פון אלע ראדאמער שולען.

ס'וואלט פונדעסטוועגען נישט געווען קיין חטא, ווען די זעלבע דירעקטארען וואלטען אין איין וועגס אויפמערקזאם געמאכט זייערע תלמידים נישט צו בעטייליגען זיך אין אנטי-יודישע אקציעס און נישט מישען זיך אין אזעלכע „ענינים“, נאר בעסער זיצען ביים בוך און לערנען זיך די לעקציעס.

אין די לעצטע פיקעטען-אקציעס, האט מען געהערט, אז אויך די היגע שול-יוגענד האט געהאט א חלק דערין. ס'איז נישט אויסגעשלאסען, אז אויך די דירעקטארען האבען געהערט דערפון. און בכלל שיינט זיך, ברויך זיין די דירעקטארען בעקאנט, אז אויפן געביעט פון יודען-האס, בלייבען זייערע שילער נישט הינטערשטעליג; און וויבאלד מ'רעדט וועגען קולטור, עטיק, וועגען אויסטיינערען זיך און מ'זאגט מוסר פאר רויכערען פאפיראסען, אויפהאקען שויבען אין די באהן-וואגאנעס, פאר שעדיגען די ווענד און בענק — וואלט טאקע נישט געשאדט אויסצורעכענען, דעם אביעקט פון פיקעטען און אנדערע אנטי-יודישע ארויסטרעטונגען. אז אויך זיי זענען געגען קולטור און עטיק און נאך מעהר נישט דערלאזבאר פאר דער יוגענד וואס ברויך ערשט איינזאפען אין זיך גוטע מידות און פערנונפטיגע זיטליכקייט.

ראדאמער יונגערמאן זוכט ארום זיין פרוי איבער גאנץ פוילען.

געפינט זי אין ווילנא און מאכט אנ'אוואנטורע

אויף איינער פון די ווילנער גאסען איז געקומען צו א גרויסער אוואנטורע.

צו א דורכגייענדיגער יונגער, שיינער פרוי איז צוגעלאפען א יונגערמאן, אראפגעשלעפט פון איהר קאפ דעם הוט און גענומען שלאגען.

אויף די געשרייען פון דער געשלאגענער זענען אנגעלאפען מענטשען און אויך א פאליציאנט, וועלכער האט דעם אנפאלער פערהאלטען.

אין קאמיסאריאט האט זיך ארויסגעוויזען, אז דאס איז דער ראדאמער איינוואוינער משה זאבלאצקי.

זאבלאצקי איז געווען שטארק אייפערזיכטיג אויף זיין שיינער פרוי. די אייפערזוכט פלעגט, ווי די פרוי דערציילט, אננעמען צייטנווייז א שטורמישן כאראקטער און דאן פלעגט ער איר אהן שום סיבה שלאגען. דאס צוזאמענלעבען איז דעריבער געווארן אוממעגלעך. איז זי פון איהם אנטלאפען קיין ווילנע.

זאבלאצקי האט נאך איהר אנטלויפען זיך נישט געקענט בארואיגען. זוכענדיג זיין פרוי האט ער שוין דורכגערייזט פיל שטעט אין ענדלעך, א דאנק א צופאל, געטראפען איהר אין ווילנע אויפן גאס און נישט קענענדיג באהערשען די נערווען באפאלען איר שלאגען.

קעגען ראדאמער באלאבעסל איז צוגעשטעלט געווארען א פראטאקאל.

היות די פרוי האט מורא, אז ער דער מאן אירער זאל איר נים דערמארדען, געפינט ער זיך איצט אונטער א שטרענגער פאליציאישער אבסערוואציע.

בעלער...

פעליעטאן

איך ווייס נישט, וואס עס האבען וועגען בעלער און טאנץ-אווענדן געטראכט היינע, געטהע, טאלסטאי — איך האלט די בעלער און טאנץ-אווענטען פאר איינע פון די שענסטע, געניאלסטע און פראקטיקסטע ערפינדונגען פון דער היינטיגער מענטשהייט. און וואלט איהר גענומען און מיר געפרעגט: וואס איז גלייכער צו ערפינדען — די בעלער צי די איינשטיין-טעאריע, וואלט איך קיין איין סעקונדע נישט געקלערט און געענטפערט: בעלער.

א, בעלער און טאנץ-אווענטען!

אין אייך ליגט דאך דער יושר, דאס געוויסען, דער אמת און ריינסטע אפענהארציגקייט פון מענטש!

און עס איז טאקע א מחיה; וואויל און גוט איז אונדז, וואס דער לוח האט אונז געגעבען כאטש איין צייט אין יאהר, ווען מען קען אלץ ארויסלאזען פון קאפ אונזערע אלע צרות, גזירות, בלבולים און א קניפ טהון זיך אין באק, אז די פארב זאל שטעהן און געטאנצט זאל ווערען!

און ווסה, וועה, וואלט אונז געווען, ווען מיר וואלטען נישט פערמאגט קיין „בית יתומים“ און חינוך ילדים, קיין „לינת הצדק“ „וויזא“ „קרן קימת“. א טויטשטילקייט וואלט דאך פערכאפט אונזער ראדאם; קיין שארך פון מוזיק, קיין רויש פון ארקעסטער — מיר וואלטען דאך אין יאוש אריינגעפאלען.

און נאך ערגער וואלט אויסגעזעהען ביים היינטיגען טאג דער יתום, דער נצרך און סתם אלע אינסטיטוציעס, אין וועלכענס נאמען מען מוז בעלער איינארדנען, כדי אייך ראדאמער בירגער צוציען צו די דאזיגע אלע אנשטאלטען, ווייל נאר מיט'ן כח פון דזשאז טראגען מיר אונזערע נדבות טאנצענדיק...

א, בעלער און טאנץ-אווענטען!

ווי טרויעריק, ווי פינסטער און מאנאטאן וואלטען געווען די טעג פון אונזערע פאר יאהר, ווען מיר וואלטען אין ראדאם קיין אינסטיטוציעס נישט געהאט...

א גאט! ווען נישט זיי — ווען נישט זיי...

ווייל גראד היינט, ווען די וועלט איז אזוי פאר מרה-שחורה'ש, צוברעקעלט און צעקריפעלט אויף טויזענטער שטיקלעך, ווען יעדער איינער טראגט זיך ארום מיט טויזענטער פאנטאזיעס און פלענער — גראד היינט קומט די טאנץ-קולטור און פעראייניגט אונז, און אונטער די קלאנגען פון מוזיק שוועבען זיך פארלעך ריטמיש און טאנצען אויס מיט די פיס לויב-געזאנגען דעם לעבעדיקען לעבען...

א, בעלער און טאנץ-אווענטען!

וויפיעל מיידלעך האבען שוין, אזוי טאנצענדיג, זיך חתנים אויסגעטאנצט, און שיקען שוין היינט אויף דעם זעלבען אויסגעטראטענעם וועג זייערע טעכטער — דעם זעלבען ציל דערגרייכען.

דער טאנץ-פיבער האט היינט ארומגעכאפט אלע שיכטען פון דער בעפעלקערונג; מען טאנצט היינט נישט בלויז אויף חתונות אדער אין טאנץ-זאלען. און טאנצען טאנצט היינט נישט דווקא דער גרויסער באלעבאס, דער סתם לעב-יונג. אלע טאנצען מיר היינט — עס איז אונזער איינציג פערגעניגען און צייט-פערטרייב.

אבער א גרויסער חילוק איז פון אונזער טאנצען — און צו די טענץ פון די אומות-העולם; זיי טאנצען פון וואויל-טאג, פון לוקסוס, פון נצחון און פון פערגניגען... און מיר? מיר טאנצען פון דלות, פון הונגער, פון נויט און פון צרות. אט פון וואס מיר טאנצען. און ווי ריכטיג זאגט די וועלט מיט איהר ווארט: „ווען זינגט דער יוד — ווען ער איז הונגעריק“. יא, ווען מיר זענען הונגעריק זינגען מיר און טאנצען. ווען דער יתום האט קיין מלבוש נישט, ווען דער ארימאן האט נישט קיין שטיקעל ברויט און ווען אין אלע אינסטיטוציעס פייפט דער דלות, דאמאלסט ארדנען מיר איין טאנץ אווענטען לטובת דעם יתום, לטובת קרן קימת, לטובת וויזא און לטובה יעדער אינסטיטוציע, ווייל נאר מיט אזוינע מיטלען קען מען היינט א נדבה ארויסקריגען.

א בעלער און טאנץ-אווענטען!

איהר פערזארגט דעם נצרך און יעדע געזעלשאפט, וועלכע שטרעקט אויס איהר האנד.

ווען נישט איהר... ווען נישט איהר!!!

מיר וואלטען דאך געקענט אויסלעבען אונזערע יאהרען און נישט האבען דאס פערגעניגען צו קענען צוזעהן צו דער בעסטער, שענסטער דאמע, וועלכע זיצט גאר מיט איהר און איהר מאן פערבעטען צום טאנץ!

און אויב ס'טרעפט נאך אמאהל אויף א טאנץ-אווענט, ווו ס'פעלט גראד אויס דער שענער מין... איז ווער זאל עס זיך דיכטען, אז זי, דאס מיאוסע מיידעל, וואס איך דערקען זי קיינמאהל נישט, און אנשטאט צו גריסען זיך צו איהר גדיס איך צו א ווילד פרעמדער א שענערע, ווען וואלט זי געקענט חלום'ן, אז איך וועל שטעהן פאר איהר אויסגעצויגען ווי א סטרונע און זי פערבעטען צום טאנץ...

דאס ווייבעל, וואס פאר דער וועלט איז איהר מאן א העלד, א ריז און דא גאר אויפ'ן באל, רוימט זי איין דעם ערשטען, בעסטען, ווילד-פרעמדען בחור אין אויער ביים טאנגא טאנצען: — מיין מאן האט א ווייכען כאראקטער... איך בין אן אלמנה פון א לעבעדיגען מאן...

ווען וואלט געקענט, אם דער עלטער קארגער בחור, וואס צוליב קארגשאפט האט ער נישט חתונה — שטיין פאר א בילד שעהן מיידעל ווי אן אונטערגעשאסענער און וויינען, כדי זאל זיך צינעמען דעם גאנצען בופעט פאר א דאנקאלע אויף מארגען,

א, ווען ניט איהר, בעלער און טאנץ-אווענטען!...

ש. ס.

דער רב און זיינע צוויי שטעטער

3

ס'איז א כלל ביי די יודען אין דייטשלאנד: ווערט ווער גענומען צו דער געהיים פאליציי, זיכען די קרובים עס צו פערשווייגען ביז מען ווייסט וואס און ווען. עס גילט די מורא, אז עס קען ווערען ערגער פאר'ן ק״בן, אויב מען וועט עס צוטראגען. דעם רב'ס פרוי האט זיך געשטיקט מיט איהר שרעק און ווייטאג איבער'ן מאן, די צופייניגטע נשמה איהרע — זי, א מוטער, וואס נעמט אפשייד פון א קינד, יעדע ווייליע ווענדענדיג די אויגען אנדערשוואו, יעדע ווייליע זיך אומקוקענדיג, ווארים זי דארף נאר לויפען זעהן, זוכען, נישטערען וואס מיט'ן מאן איז געווארען.

ביי דער באהן האט זין צונויפגענומען דער גאנצער גלות פון שטאדט. זיי זענען געקומען צו דער באהן, די איצטיגע יודען פון דער שטאדט, ווי זיי זאלטען זיך ארויסגעריסען פון בעהעלטעניש. די בעהעלטענישען זענען די היימען. דער רב איז געווען גערעכט מיט זיין פערטייטשען די יודישע נשמה אין דייטשלאנד. אויף דער גאס יוערט זי געפייניגט פון א שוידערליכען עלענד, איז די היים איהר ווארימקייט, די זון פאר איהר, מען זיצט אין די היימען; און געהט ווער אוועק פון דער היים, איז מען אין ציטערניש, צי ער וועט זיך צוריקקעהרען. און א גאנצען טאג זארגען ווייבער, צי עס פאסירט נישט וואס מיט זייערע מענער אין די געשעפטען, וואס זיי האלטען נאך אן. און קומט דער אוונט, געהען ווייב און קינד צום מאן און פאטער צו זיין ארום איהם בעת ער וועט שליסען זיין געשעפט און גלייך איהם אהיימצונעהמען. די גאס אטעמט מיט שרעק, איז די היים א בעהעלטעניש; און צו אזא פאסירונג ווי ארויסצובעגלייטען קינדער קיין פאלעסטינע, רוקט מען זיך ארויס פון דער בעהעלטעניש, די אפרייזע פון די קינדער איז וויכטיג און הייליג, און לויכט אריין א האפענונג אין הארצען.

מאן, ווייב און קינד מיט אלע אלטע לייט פון שטאדט זענען געקומען צו דער באהן, און צווישען זיי איז געווען דער פראפעסאר, וועלכער האט אפגעלעבט א לאנגען לעבען אין אלע אוניווערזיטעטען פון לאנד און איז געווען דער רבי פון צוויי דורות דייטשער וויסענשאפטלייט, און זינט דער חושך האט זיך צולעגט איבער'ן לאנד, דרעהט ער זיך ארום אין שטאדט מיט א צוריסענעם ראק און טעק פאפירען אין די קעשענעס און צוריסענע שיך אויף זיינע אלטע פיס. און געקומען איז נאך א יואיל בעקאנטער אין שטאדט. ער, ווידער, האט אפגעלעבט א לאנגען לעבען מיט כעמישע ענטדעקונגען פאר דער פארב-אינדוסטריע פון לאנד און דאס לאנד האט געהאט גרויס עשירות דורך איהם, ווארום מיט זיינע כעמישע ענטדעקונגען האט דייטשלאנד קאנקורירט מיט אמעריקע; און הגם ער איז א געבוירענער פון דורות פרומע יודען אין דער זעלבער שטאדט, איז ער געווען אינגאנצען אוועק פון אלע יודישע זאכען; אבער זינט די ווילדע ממשלה איז ארויף אויפ'ן לאנד, האט ער זיך צוריקגעקעהרט צום ארט און צום פאמיליען-קרייז, וואו ער אין געבוירען געווארען, און ער דרעהט זיך ארום בלויז אויף איין גאס, וואו נאר יודען וואוינען, כמעט א געריהרטער פון פערשטאנד. דער גאנצער גלות פון שטאדט איז געווען ביי דער באהן ארויסצובעגלייטען די קינדער קיין פאלעסטינע.

יודען זענען ווידער צוגעקומען צום רב'ס פרוי מיט וואונדער אין די אויגען: דער רב איז נאך נישטא?...

דער צוג איז אנגעקומען, עס איז געווארען דער לעצטער אפשייד צווישען עלטערען און קינדער, מאמעס זענען צונויפגעפאלען צו זייערע קינדער, זיי גענומען אין די ארעמס און געוויינט און גערעדט, אז זיי זאלען אויף זיך אויפפאסען אויפ'ן וועג; און טאטעס האבען געגעבען זייערע קינדער דעם לעצטען אנזאג זיי זאלען וויסען ווי אזוי זיך אויפצופיהרען אין פאלעסטינע, ווארים ס'איז דאך ארץ ישראל, בחורים און מיידלעך האבען אנגעהויבען זינגען די „התקוה". ס'איז געווען אן אנזאג פון פאליציי, אז עס זאל נישט זיין קיין געזאנג, האט מען בלויז געברומט דעם ניגון, און ס'האבען מיטגעברומט אויך די וויינענדיגע מאמעס און טאטעס. אויך פרידא האט געברומט דעם ניגון, געקושט די מוטער און געוויינט און געברומט.

די אפפאהרענדע האבען געמוזט אריין אין צוג, דער צוג האט זיך גענומען ריהרען, עס איז געווארען א געשריי פון מאמעס, זיי האבען אויסגערופען די נעמען פון זייערע קינדער, וואס פליהען פון זיי אוועק.

דער צוג איז אוועק, די מאמעס האבען נישט געוואלט אוועק. מענער האבען גענומען זייערע פרויען, איינגעבראכענע מוטערס, אונטער די ארעמס, זיי אהיימצופיהרען דורך דער ביינאכטיגער שטאט צוריק אין די באהעלטענישען אריין. דער רב'ס פרוי איז געבליבען שטעהן אליין מיט אויסגעשפרייטע לעדיגע ארעמס צום לעדיגען ארט, וואו דער צוג איז ערשט געשטאנען און צוגענומען פרידאן.

א שטילע איז זי געשטאנען, א פארקלעמטע, אין איהר יאמער, זי האט זיך אבער א ריס געטאן פון איהר ארט. זי מוז דאך לויפען ערגעץ אין דער נאכט זיך יאגען צום מאן אין דער געהיים פאליציי, און דארטען וועט זי באגעגענען אויך איר טאכטער עלא'ן.

אבער אין דער צייט וואס זי האט זיך געקלעמט, דעם רב'ס פרוי, מיט'ן יאמער אין איהר הארצען, אויפ'ן אפשייד מיט פרידאן, איז וואס פארגעקומען מיט עלאן.

א יאמערליכע ערפאהרונג, האט עלא געהאט. זי איז געווארען די העלדין פון א שוידערליכער פאסירונג. ערשט אויף איהר קאפ האט זיך אויסגעגאסען דער קוואל פון יסורים, וואס שלאגט אויף די יודען אין היטלער-דייטשלאנד.

עלא איז געקומען צום קוואַרטיר פון דער געהיים-פאליציי צו פרעגען וועגען פאטער, צו זעהן וואס עס קומט פאר ארום איהם אבער נישט געקענט זיך דערשלאגען צום צימער, וואו מ'האט איהם געהאלטען.

א יוד. טראגעדיע פון נאצי-דייטשלאנד

פון ה. לאנג

זי האט גוט געוואוסט פון דער מאס רעכט וואס זי קען האבען דערביי און פונקט אזוי גוט באגריפען אלע געזעצען און פאליציי-אישע באפעהלען, וואס קענען איהר אנטקעגען קומען אלס א יודישע טאכטער אהן יעטוועדער בירגער רעכט; און זי האט א פיינע האלטונג, עלא, און ווייסט ווי אזוי צו רעדען צו מענשען כדי צו קריגען דאס, וואס אינטערעסירט איהר, דאס וואס זי בעט; ס'האט איהר אבער גארנישט געהאלפען. פון יעדער טיר, אין וועלכער זי האט אנגעקלאפט, האט זי בעקומען א פלינקען ענטפער פול מיט בייזקייט, פול מיט רשעות.

ענטוועדער דער ענטפער איז געווען, אז מ'ווייסט נישט, וואס זי וויל, אז מען פערשטעהט איהר גאר נישט וואס זי מיינט, און דערביי האבען געקוקט אויף איהר בייזע בליקען, אויך גראב-אפלאכענדיגע בליקען, אדער דער ענטפער איז געווען אינגאנצען א שטומער, מ'האט צוריק פארקלאפט די טיר פאר איהר פנים.

עלא האט געבלאנדזשעט איבער'ן הויף, וואו עס איז געשטאנען א קייט געביידעס, און וואו אמאהל איז דארטען געווען א שפיטאל. און איצט איז דאס די קווארטיר פון דער געהיים פאליציי. אין א סך פון די אמאליגע שפיטאל צימערען מיט הויכע טירען און הויכע סופיטען, וואו עס פלעגט אין די פריהערדיגע יאהרען זיין סימפאטיע פאר מענשען, רחמנות, מיטלייד, א גרייטקייט צו העלפען הילפלאזע, איז איצט פארהאן גגישות אויף מענשען. ערנידעריגונג און גרויזאמע פייניגונג, מען מאטערט דארטען קרבנות. די געהיים פאליציי שלאגט דארטען מענשען, ארויסצוקריגען פון זיי ווידוי'ס און אונטערשאפט צום יעושים פון לאנד.

די צימערן זיינען דארטען לויט דער גראד פייניגונג, וואס מען טיילט איין א קרבן; און אזעלכע צימערען זענען אינגאנצען אפגעשלאסען פון דער וועלט, נישט צו האבען ליכט פון דרויסען, נישט קיין לופט, און א מענשליך אויער אויף דער גאס, אדער אפילו אויפ'ן הויף זאל קיינמאל נישט דערהערען וואס עס קומט דארטען פאר הינטער די ווענט, די פענסטער זענען פארשטעלט און פארקלאפט. אין שטאט האט מען געוואוסט פון די מאטער-קאמערען ביי דער געהיים פאליציי, און עלא האט אויך געוואוסט. זי האט געבלאנדזשעט איבערן הויף מיט די שארפסטע וועהטאגען אין איהר גאנצען וועזען פון א שרעק און אין אלע איהרע גלידער טאמער מאטערט מען איצט דעם פאטער.

אויף יעדען טראט איבערן הויף האט זי אנגעטראפען שטורעם-טרופערס, וועכטער פון דער געהיים פאליציי. וועלכע האבען זי אפגעשטעלט מיט פראגען ווער זי איז, און ווען זי האט געענטפערט, אז זי איז די טאכטער פון דעם ראבינער, וועמען מען האט באפוילען זיך צו מעלדען צו דער געהיים פאליציי, און אז ער איז איצט ערגעץ אין די געביידעס, ערגעץ אין די צימערן, און אז זי איז געקומען איהם זעהן, האבען די שטורעם טרופערס אזוי ווי איהר אריינגעלאכט אין די אויגען, גראב אפגעלאכט פון איהר.

און ווי זי האט געבלאנדזשעט א פערצווייפעלטע איבערן הויף, אזוי האט זי אויך געבלאנדזשעט איבער די לאנגע, הויכע, טונקעלע קארידארען פון דער קייט געביידעס און אויך דארטען האבען די שטורעם-טרופערישע וועכטער געלאכט פון איהר.

די קארידארען האבען איהר ספעציעל געשראקען. אט איז א טיר, זי קלאפט אן, קיינער ענטפערט נישט איהר קלאפען אין די טיר הילכט-אפ איבערן גרויסען פוסטען קארידאר מיט הויכע טונקעלע ווענט, און דאס שרעקט איהר מעהר, און קיינער ענטפערט נישט. טראכט זי עלא: אפשר איז דאס די טיר, וואו הינטער דער אפגעשלאסענקייט מאטערט מען מענשען, און כען פייניגט איצט דעם פאטער.

שטורעם-טרופערס לאכען פון איהר אין די טונקעלע קארידארען, זיי ווייזען איהר אן: פרובירט די טיר און יענע טיר; פרובירט זי און קיינער ענטפערט נישט, און זיי די שטורעם-טרופערס מיט די ברוינע העמדער און סוואסטיקעס און רעוואלווערען, און לעדערנע גארטלען, לאכען דערביי.

א שטורעם-טרופער, וועלכער האט אויסגעזעהען פארביסען, האט איהר אנגעוויזען אויף א זייטיגען צימער, וואו זי וועט יא קריגען איהר פארלאנגטע אינפארמאציע. האט זי דארטען אנגעקלאפט אין טיר, און מ'האט זיי אריינגענומען אינעווייניג, אבער דא האט עלא באלד דערשפירט, אז זי איז אריין ביים טייוועל אין די הענט.

זי האט דערזעהן א גאנצע גרופע שטורעם-טרופערס אהן רעק, און מיט זיי זענען מיידלעך, און אלע זענען זיי פארשיכורט, ווער עס זיצט אויף א טיש און ווער אויף דער ערד. און ארום זיי זענען ליידיגע פלעשער מיט בראנפען און פון וויין. זי האט זיך א כאפ געטאן אויף צוריק, זיך אנטשולדיגט און זיך געקערט צו דער טיר, אבער איינער פון די פארשיכורטע שטורעם-טרופערס האט זי א שלעפ געטוהן פאר'ן ארעם:

— זאל זי דא בלייבען? — האט ער א פרעג געטוהן ביי זיינע פער'שיכור'טע חברים.

— בלייבען בלייבען! — האבען אלע אפגעענטפערט — אויך די פארשיכורטע מיידלעך.

עלא האט זיך געראנגעלט מיט דעם שטורעם-טרופער, וועלכער האט איהר פעסט געהאלטען פארן ארעם, זי האט דערביי אויסגערופען, אז זי איז א יודישע, וואס דערין איז געווען א דערמאנונג צו די שטורעם-טרופערס, אז אלס „אריער", און ווער רעדט שוין אלס נאציס, טארען זיי צו די יודישע מיידלעך אפילו זיך נישט צוריהרען; דאס איז „אריער-מאראל" און געזעץ — „ראסען-שאנד". דער שטורעם טרופער האט געלאכט מיט זיין שיכורן געלעכטער און זיך גע'הכמה'ט, אז „ראסען-שאנד" איז נאר ווען א יוד וויל א דייטשע מיידעל, אבער נישט ווען אן „אריער" וויל א יודיש מיידעל, און ער האט זי גראב געשלעפט צו זיך. זי האט איהם א שטויס געטון מיט דער גאנצער קראפט פון פאראכטונג, וואס איז געווען אין איהר הארצען, און זיך געלאזט צו דער טיר ארויסצולויפען פון צימער.

(פארזעצונג קומט)

פרעזידענט שטשאווינסקי זאל רעזיגנירן פון זייז אמט? זיין נאכפאלגער זאל זיין לאווניק גזשעטשנאראווסקי

אין שטאָדט האָבען זיך פערשפרייט פערשידענע ווערסיעס וועגען דעם, אז בקרוב זאל אָבטרעטען פון זיין אמט דער שטאָדט-פרעזידענט אדוו. ראָמאן שטשאָווינסקי. אָלס אָפיציעלע סיבה פון פרעזידענט שטשאָווינסקי'ס רעזיגנאציע ווערט אָנגעוויזען זיין לעצטענס אָנגע־שטרענגטער געזונד-צושטאַנד.

דער „דזיען-ראָבאָרי" קאָמענטירענדיג די דאָזיגע ווערסיע, הייסט זוכען די סיבה אין דעם, וואָס פרעזידענט שטשאָ־ווינסקי פיהלט זיך נישט זעלבסטשטענ־דיג אין דער סאָציאליסטישער שטאָדט־פערוואַלטונג, זייענדיג געצווינגען זיך אונטערצוואַרפען די בעפעהלען פון דער פארטיי. דעריבער וואָלט די צוי־זונג פאר בעגרינדעט די איינשטעלונג פון דער עפענטליכער מיינונג פון אינ־זער שטאָדט, אז דער אייגענטליכער פיהרער פון מאגיסטראט איז דער לאוו־ניק יוזעף גזשעטשנאראווסקי, דער לי־דער פון די פ. פ. ס. אין ראדאָם, וועל־כער ווערט פון דער פארטיי און אויך פון דער מעהרהייט אין שטאָדט-ראט בעטראכט אָלס פערטרעטער פון פרעזי־דענט שטשאָווינסקי. ווי בעוויסט, איז ה' גזשעטשנאראָווסקי — געוועזען אין משך פון עטליכע יאָהר פרעזידענט פון דער שטאָדט ראדאָם און פון דאָזיגען אמט איז ער אָבגעטרעטען בעת מ'האָט פונאַנדערגעלאָזט דעם שטאָדט-ראט און נאָמינירט א קאָמיסארישע פערוואַלטונג.

דער „דזיען-ראָבאָרי" ענדיגט זיין רע־לאָציע מיט דעם, אז די ווערסיע וועגן פרעזידענט שטשאָווינסקי'ס רעזיגנאציע האָט געפונען א בעשטעטיגונג אין די ערקלערונגען פון פערזאָנען, נוט-אינ־פאָרמירטע אין די קוליסען פון דער שטאָטישער ווירטשאַפט, צו וועלכע ער האָט זיך געווענדעט נאָך נעהענטערע אינפאָרמאציעס אין דעם דאָזיגען ענין.

די נאָהנטסטע טעג די ערעפנונג פון „אָרט".

אנגאזשירט שוין אַנ'איסטרוקטאָרין

דעם 1 לוטי וועט געעפענט די פאַך-קורסען פון „אָרט". די התחלה ווערט געמאכט מיט'ן שניידער-קורס אויפ'ן געביעט פון דאַמען-קאָנפעקציע. שפּעטער וועלען די קורסען אויסגעברייטערט ווערען אויך אויף אנדערע פאכען.

אלס אינסטרוקטאָרין איז אָנגאָזשירט געוואָרען קלאַרא ראַבע פון לעמבערג. די פרל. ראַבע איז געוועזען קיין וואַרשא אין דער „אָרט"-צענטראַלע צו בעקענען זיך מיט די פאַך-למודים און לערן-סיסטעמען, וועלכע זענען איינגע־פיהרט אין די אָרט-שולען.

א חזן מיט א באָרד.

אין צוזאַמענהאַנג מיט'ן קאָנקורס אויפ'ן פּאָסטען פון א חזן בבית הכנסת הגדול דפה, ווענד איך מיך צו דער קהלה-פערוואַלטונג און בפרט צום פּרע־זעס ה' מרדכי דען, אז עס זאָלען גע־נימען ווערען אין אכט נאָר די קאַנדידאַ־טען, וואָס האָבען א חתימת זקן (א באָרד) (כמבואר בש"ע אין ממנין לש"ץ קבוע אלא מי שנתמלא זקנו ועיין בא"ח ש"ע ס' נ"ג) מ'טאָר נישט בעשטימען אלס א חזן נאָר א זעלכען וואָס האָט א באָרד.

איך בין איבערציינט, אז אזוי איז אויך די מיינונג פון אלע שוהל-מתפללים אפילו די וואָס טראָגען נישט קיין באָרד

בּרגשי כבוד

משה דאַווידזאָהן.

בעפאלען צוויי אידען, ביי איינעם צוגענומען 80 זלאָטעס.

מיט עטליכע טעג צוריק זענען צוויי פארשוינען בעפאַלען דעם איד דוד יוזמאַן, אויף רעג וויטאַלדאַ — קי־לינסקי. נאָכן צעשלאָגען איהם, האָט איינער פון די אָנפאַלער אים פערשטאָפּט דאָס מויל און דער צווייטער האָט וואַלמאַנען אַרויסגעצויגען 80 זלאָטעס פון קעשענע.

א גשוויסטער פרידמאַן פון קילינסקי אין בעפאַלען געוואָרען אויף רוויינקאַ 1 די כוליגאַנעס האָבען אים צושלאָגען.

„כ'בין אנ'אלטער אויפטהוער"

וולאַדיסלאַוו באַראַן איז א בעקאַנטע „פיגור". ער איז שוין נישט איינמאָהל געווען „צוקריענט" מיט דער פּאָליציי אין בלכית גאַסען-אַוואַנטורעס. אָנומעלט איז ער אַרעסטירט געוואָרען פאַר אַנ'אַוואַנ־טורע אויף דער באַהן - סטאַציע און מ'האָט איהם איינגעזעצט אין פּאָליציי־אַרעסט.

צו יענער צייט איז צופעליג געווען אין ראדאָם דער קעלצער וואַיעוואָדע, וועלכער האָט בעזוכט דעם אַרעסט. ווען באַראַן האָט דערזעהן דעם וואַיעוואָדע האָט ער אָנגעהויבען אַוואַנטורירען, אויסרופענדיג: ה' וואַיעוואָדע, כ'בין אנ'אַלטער אויפטהוער. ס'איז נישט ערלויבט מיך דאָ צו האַלטען!

דער ה' וואַיעוואָדע האָט פעראָרדענט אזעלכע מינים אַוואַנטוריסטען אָנצוטוהן שוק-העמדער.

פאַר בעליידיגען די פּאָליציי און פאַר די אַוואַנטורעס אין קאָמיסאַריאַט, איז באַראַן פער'משפט געוואָרען אויף 3 חדשים.

בריוו פון פערצווייגטע טעטיגקייט פון „אחדות ישראל" אין ראדאָם.

קאַמיניקאַס

זייט 4 וואָכען וויילט אין ראדאָם אין שליחות פון „אחדות-ישראל"-צענטראַלע אין פּוילען דער ה' יצחק פריילך. פרייטאָג צו-נאַכט'ס פּרשת וארא איז דער ח' גאַסט אויפגעטרעטען אין בית-המדרש הגדול מיט א רעפעראט א. ד. ט. „די נויטווענדיגקייט פון אחדות ביים היינ־טיגען מאָמענט". מוצש"ק פּרשת בא איז פאָרגעקומען אין לאָקאַל פון בית-הספר „תבונה" (רעיע 51) אן אינטימע בעראַטונג פון אַקטיווע „אחדות-ישראל"—חברים מיט'ן אַנטייל פון גאַסט אויף וועלכע עס איז בעשלאָסען געוואָרען צו צוטרעטען מיט די גאַנצע ענערגיע צום אַדורכפיהר פון די ווערבירונג'ס — אַק־ציע אין ראדאָם.

שבת פרשת יתרו בין שחרית-לקריאת התורה איז אויפגעטרעטען אין בית-המדרש (פון קאָזשעניצער גאַס) דער ה' יצחק פריילך מיט א רעפעראט א. ד. ט. „ווען א פאָלק - לייט'ן" וועלכער האָט איבערגעלאָזען אויף די פּעדזאַמעלטע א גרויסען רושם. מוצש"ק איז פאָרגעקומען אין איינענעם לאָקאַל (רעיע 15) א אַלגעמיינע פאַרזאַמלונג פון „אחדות-ישראל" - חברים אויף וועלכע עס איז בעשלאָסען געוואָרען:

1) אָנהויבענדיג פון פרייטאָג צו-נאַכט פ' משפטים וועלען אלע חברים אויפ־געפאָדערט צו קומען יעדען שבת זאָגען אין אייגענעם בית - התפילה (רעיע 15) און יעדען פרייטאָג-צו-נאַכט'ס צום לע־נען פרשה חשבוע.

2) עס ווערן געמאַכט אלע פאָרבערייטונגען צו דער גרינדונג פון א „גמילת חסדים-קאַסע ביי „אחדות-ישראל אין ראדאָם.

מזל טוב, אדוו. גאיעוויטש טרעט אריין אין „פאלאנגא".

דער „קוריער פאָראַנני" ברענגט אינ־טער'ן קעפעל: „א נייע שפּאַלטונג אין דער סטראָניסטוואָ נאַראָדאָווע" פאַלנגע־דע ידיעה, וואָס שטאַמט פון וואַרשא־ווער קייעלען.

„אין די ערשטע טעג פון מאָנאַט לו־טי ה. י. זאָל פאָרקומען אין ראדאָם א פערזאַמלונג פון א. נ. ר. „פאַלאַנגאַ" „אויף דער פערזאַמלונג זאָל וואַר־שיינלעך נעמען אַנ'אַנטייל דער בעקאַנ־טער טהוער פון דער „סטראָניסטוואָ נאַראָדאָווע", באַגדאַן גאַיעוויטש".

דאָס וועט זיין א גרויס געשעהעניש אין דער וועלט-געשיכטע...

פון דער סדרה — משפטים.

פ. בושאצקי.

כי תקנה עבד עברי... וכי ימכור איש את ביתו...

דער נישט לאַנג פערשטאָרבענער ר' מרדכי ווייסמאַן (דער מופלג) האָט גע־פרעגט פאַרוואָס ביי „כי תקנה" שטעהט נישט דער וואָרט „איש", דער פּסוק זאָגט נישט „איש כי יקנה" אזוי ווי ער זאָגט: „וכי ימכור איש את בתו"? ווייל קויפען הייזער און גיטער, קען מען ס'רוב אוג־מענשען, פאַרקויפען, פאַרקויפען! כ'רוב נעבעך גאָר פיינע מענשען כחמת גוים...

וכי ירובון אנשים והכה איש את רעהו...

פראַגט - פאַר וועלכער געשלעג פאַר־משפט נישט דאָס געריכט? ענטפער: — פאַר שלאָגען זיך קאָפּ אין וואַנד!...

דער ספר „תפארת יהונתן" זאָגט: כח"וקת, קריגערייען, ברענגען קיינמאָל קיין נוטס נישט א יס. טייל מאָל אין א קריג שלאָגט איינער דעם צווייטען פּראָסט פּשט מיט די הענד; טייל מאָל אבער שלאָגט איינער דעם צווייטען מיטן צונג, וועלכעס איז נאָך ערגער ווי דאָס שלאָגען פיזיש מיט די הענד. ווייל פאַר שלאָגען איז נ ך דאָ א תקנה: ער איז מפצה דעם געשלאָגענעם „רמי שבתו יתן ורפא ירפא", אבער צו דאָס שלאָגן מיט'ן פיסק איז קיין תרופה נישט...

אין ספר „דבר אליהו" ווערט פערצייילט, דאָס צום ווילנער גאון ז"ל איז געקומען א יוד און האָט ביטער גע־וויינט פאַר איהם, פערציילענדיג, אז דער דאָקטאָר האָט איהם אָבגעזאָגט דאָס לעבען, ווייל צו זיין מחלה איז נישטאָ קיין רפואה. הערענדיג דאָס איז דער גאון אויפגערעגט געוואָרען:

— ווער האָט די דאָקטוירים — האָט ער געשריגען — געגעבען דאָס רעכט אזעלכעס זאָגען א קראַנקען, זיי האָבען דאָס רעכט נאָר צו היילען און נישט אָבזאָגען דאָס לעבען און אזוי איז ווירקליך געשעהן, דער דאָזיגער חולה האָט געלעבט נאָכדעם פיעל יאָהר.

די וועלט פערציילט פ חיך: א בערימטער דאָקטאָר האָט אמאָל אָבגעזאָגט דאָס לעבען פון א קראַנקען רב. ס'איז אַריבער א נעהיסע צייט און דער קראַנקער איז געזונד געוואָרען. טרעפט איהם איינמאָל דער דאָקטאָר אין גאָס און פרעגט:

— הייסט עס, אז איהר זענט צוריק געזונד געוואָרען, רבי?

— ניין, — ענטפערט דער רב. — איך בין טאַקע געשטאָרבען. נאָר בין געקומען אייך דערציילען די גרויסע טובה, וואָס איך האָב אייך געטוהן.

— מיט וואָס? — פרעגט דער דאָקטאָר מיט פערוואונדערונג.

— דאָרט אין גהינום איז פאָרגעקו־מען א קאָנפערענץ פון אלע גרויסע דאָק־טוירים, האָט מען אייך געוואָלט איינלאַ־דען. רוף איך זיך אָב:

לאָזט איהם צורוה, טשעפּעט איהם נישט, ער איז נאָר קיין דאָקטאָר נישט...

אך אם יום או יומים יעמוד לא יוקם כי כספו הוא

אין א קליין שטעדטעל איז אמאָל געשטאָרבען אַנ'עושר — א קמצן. דער־פאַר האָבען חברה קדישא געפאָדערט קבורה-געלד גאָר א גרויסע סומע, וועל־כעס די יורשים, וואָס זענען אויך געווען גרויסע קמצנים, האָבען נישט געוואָלט געבען. איבער דעם קאָנפליקט מיט די יורשים איז די קבורה ערשט פאָרגעקו־מען אויפ'ן דריטען טאָג. דער רב פון יענעם שטעדטעל, וואָס אין זיין הספד אויפ'ן דאָזיגען עושר, צווישען אנדע־רען, זיך אזוי אויסגעדריקט:

— עס שטעהט אין דער תורה: „אם יום או יומים יעמוד" — אויב די קבורה פון'ם דאָזיגען מת איז פאָרגעקומען מיט א פאָר טעג שפּעטער. „לא יוקם" — דאַרף ער אונז מוחל זיין און נישט גע־מען קיין נקמה פון דער שמאָדט;

„כי כספו הוא" — ווייל אין דעם איז שולדיג נאָר זיין געלד.. אבער מיר זענען נישט אויסען געווען חלילה איהם אנטהון א בזיון...

ובשר בשדה טרפה לא תאכלו לכלב תשליכון אותו...

אין מדרש ויקרא רבה ווערט פער־ציילט: אין דער שטאָדט „צפורי" האָט א יוד א קצב פערקויפט יודען טרפה פלייש אָנשטאָט כשר'ס. ערב יום כפור איז דער דאָזיגער קצב, נאָך דער סעודה, אַרויסגעהענדיג אויפ'ן בוידעם־דאַך, זיך אויסגעגלישט און אַראָבגע־פאַלען פון דער הויך און גע'הרג'עט געוואָרען. הינט האָבען זיך פערזאַמעלט און געלעקט זיין בלוט און געריסען פון איהם שטיקער פלייש און געגעסען. זע־נען געקומען שכנים צו ר' חנינא און געפרעגט ביי איהם, צי זאָלען זיי אָב־טרייבען די הינד פון'ם גע'הרג'עטען? האָט חנינא געזאָגט: דער דאָזיגער מאַן האָט בעג'זל'ט די הינט, פערקויפענדיג טרפה פלייש צו מענשען און נישט גע־געבען, וואָס די תורה הייסט, אז טרפה פלייש וואַרפען פאַר הינט. עצט זענען געקומען די הינד אויסמאָנען די גזילה דעריבער טשעפּעט נישט די הינט. זיי נעמען זייער חלק.

75-ער יאהר-טאג פון יאנואר-אויפשטאנד

שבת איז אין גאנץ פוילען געפייערט געווארען דער 75-טער יאהר-טאג פון יאנואר-אויפשטאנד פון יאהר 1863.

אין ראדאם איז דעם זעלבען טאג פארגעקומען אן אקאדעמיע אין טעאטער „ראזמאיטאשטשי". עס זענען אויך אבגעריכט געווארען גאטעס-דינסטען אין אלע געבעט-הייזער.

זונטאג איז אין דער שטאטישער שוהל פארגעקומען א גאטעס-דינסט. הרב טייטעלבוים האט געזאגט עטליכע תפילות און פראפעסאר אלתנן שיצער האט גערעדט וועגען דעם בעדייט פון יענער היסטארישער עפאכע פאר דער מדינה פוילען.

אין שוהל איז געווען פערזאמעלט די שילער מיט די לעהרער פון דער יודישער גימנאזיע „פשיאטשול חינוך" און אויך די שילער פון אנדערע יודישע שולען.

אבסאלווענט פון דער דערגענצונגס-פאך-שולע געווארען מייסטער.

פאר דער רעגירונגס עקזאמינירן-קאמיסיע האט בעלעגט דעם מייסטער-עקזאמען דער אבסאלווענט פון דער דערגענצונגס-פאך-שולע, איתמר ווערבער (21 יאהר אלט).

דער פאקט האט פאר דער האנדווערקער-יוגענד, איבערהויפט פאר'ן יודישען האנדווערקערטום אין ראדאם, א גרויסע בעדייטונג. דאס בעווייזט, אז מ'קאן ווערען מייסטער אין פערלויף פון זעקס יאהר דעמאלט ווען מ'פאסט זיך צו צו די פארשריפטען פון אינדוסטריע-געזעץ. געהענדיג אויף דער לעהר צום מייסטער אויפ'ן סמך פון א קאנטראקט אלס טערמינאטאר און אויך בעזוכענדיג גלייכצייטיג די דערגענצונגס-פאך-שולע, וואס ענדיגענדיג זי צוזאמען מיט'ן טערמין, בעלעגט ער א געזעלען-עקזאמען. דאן שוין זייענדיג א דיפלאמירטער געזעל, קען ער נאך דריי יאהר ארבייטען ביי א דיפלאמירטען מייסטער, בעלעגען דעם מייסטער-עגזאמען.

דער אויבענדערמאנטער פאקט שטרייכט בולט אונטער די וויכטיגע בעדייטונג פאר'ן יונגען יודישען האנדווערקער-דור פון דער עקזיסטירענדער דערגענצונגס פאך-שולע.

ס'איז כדאי צו דערמאנען דא מיט שבח דעם דיפלאמירטען מייסטער פון דאמען-שניידעריי, ה' פ. ווארשאווער, וואס א דאנק איהם און זיין ווארשטאט איז ארויס דער ערשטער יונגער דיפלאמירטער מייסטער-אבסאלווענט פון דער דערגענצונגס פאך-שולע.

אפעל צו דער ראדאמער קהלה-פערוואלטונג.

מיט מיין ווענדונג דורך דעם וועג בין איך נישט אויסען צו רייצען געגען תמען ס'איז. מיט דער ווענדונג ווער איך געטריבען אין אנבליק פון דער גרויסער סכנה, וועלכע לויערט אויף מיין פאמיליע.

מיין מאן, גרשון יאפע, האט צעהנדליגער יאהרען ערפילט זיין אמט אין ראדאם אלס שוהל-חזן. איינינע חדשים צוריק איז מיין מאן קראנק. מיין מאן ליגט שוין צוויי וואכען צו-בעט און איז געפעהרליך קראנק. די קראנק איז בעקאנט מיט'ן נאמען „די בייזע אנעמיע". עס איז נויטיג צו מאכען איהם א בלוט-טראנספוזיע און עהנליכע מיטלען. איך בין אבער הילפסלאז, און געפון זיך אהן געלד-מיטלען. אפילו די נאר נויטיגסטע סומע אויף דערלאבונג האב איך נישט. איך און מיינע קינדער לעבען אדורך א טראגעדיע, וואס מיר קענען נישט דעם קראנקען העלפען.

איך בין נישט אויסען מיט דעם גרויס-צוריפען מיטגעפיהל ביי דער יודישער בעפעלקערונג צו בעקומען פון תמען ס'איז געלד-שטיצע, חס והלילה.

איך וויל דורך דעם וועג וועקען דאס געפיהל, ביי די, וועלכע שטעהען ביים קהלה-רודער: בלייבט נישט גלייכגילטיג צו דעם געבעט. ערמעגליכט אונז צו ראטעווען דאס לעבען פון מיין מאן. איך וויל נישט אויסנוצען די סיטואציע און דערמאנען וועגען דעם חוב, וואס עס קומט מיין מאן ביי דער קהלה פון בערך פיער טויזענד זלאטעס ביז ענדע 1935. מיין געבעט געהט אין דער ריכטונג, אז ס'זאל ווערען אויפגעצאהלט די פענסיע פאר די לעצטע חדשים און נישט אב'פטר'ן פון צייט צו צייט נאך שווערע מיה מיט ענצעלנע זלאטעס. איך אפעליר צו אייך און בעט אייך, נעמט און בעטראכט דאס לעבען פון א מענש, א פאמיליען-פאטער.

די פרוי פון ראדאמער שוהל-חזן

מרים יאפע.

וויפיל ראדיא-אבאנענטען פערמאגט ראדאם.

אויפ'ן 1 סטיציען איז אין ראדאם פערנאטירט געווארען 2411 ראדיא-אבאנענטען. לויט דער דאזיגער צאהל פערנעמט ראדאם דאס 16-טע ארט אין פוילען.

ווייב רעדט אן איהר 16-יעהריגן ברודער צו דער'הרג'נען איהר מאן.

אין אלעקסאנדרוב, דרילדושער פאוויאט, האבען געוואוינט די רייכע דארפסלייט אדאם סאמאשיק מיט זיין פרוי ווערעניקא. דאס פאר-פאלק האט נישט געלעבט בשלום, ווייל סאמאשיק האט ברוטאל בעהאנדעלט זיין פרוי און האט זי שטענדיג געשלאגען.

מיט דער צייט האט ווערעניקא בעשלאסען זיך צו בעפרייען פון איהר ברוטאלען מאן אדאם סאמאשעק און צו דעם צוועק צוגערעדט איהר נאר יונגען 16 יעהריגען ברודער וולאדיסלאוו וואנשיק. ער זאל אויספיהרען א מארד איבער איהר מאן.

וואנשיק האט זיך געלאזט איבערעדן פון דער שוועסטער און זיי האבען ביידע צוגעגרייט דעם טייחלאנישען פלאן פון מארד.

אין דער נאכט פון 20 אויף 21 חושעשען, ווען אדאם סאמאשיק איז געשלאפען איז אנגעקומען דער 16 יעהריגער וואנשיק, רוהיג צוגעגאנגען צו סאמאשיקען און אפגעגעבען צו איהם 2 שאסען פון א רעוואלווער אדורכלעכערענדיג די לונגען. נישט זייענדיג זיכער צו דער שלאפענדער שוואגער איז שוין טויט, האט ער איהם נאך דערלאנגט 2 זעץ מיט א האמער איבער'ן קאפ.

סאמאשיק איז געבליבען א טויטער אין בעט.

מען האט אנגעהויבען פארשען און דער רעזולטאט איז געווען, אז ביידע זענען ארעסטירט און אפגעפירט געווארען אין תפיסה אריין.

מיט עטליכע טעג צוריק איז דער פראצעס פון שוועסטער און ברודער פארגעקומען אין אסטראווצע, אויף דער ארויספאהר-סעסיע פון ראדאמער קריז-געריכט.

די בעשולדיגטע האבען זיך מיט דעם גאנצען ציניזם מודה געווען און ערקלערט, אז זיי האבען דעם מארד אויסגעפיהרט דערפאר, ווייל דער ערמארדעטער האט זעהר געפייניגט די בעשולדיגטע ווערעניקא סאמאשיק.

דאס געריכט האט פערורטיילט ווערעניקא סאמאשיק אויף 8 יאהר תפיסה און וולאדיסלאוו וואנשיק איז פערורטיילט געווארען אויף אויסבעסערונג'ס-הויז.

אר.

סובווענץ פון דער האנדווערקער-קאמער פאר דער דערגענצונגס-פאך-שולע.

די האנדווערקער-קאמער אין קעלץ האט ערטיילט א סובווענץ פון הונדערט זלאטעס פאר דער יודישער דערגענצונגס-פאך-שולע אין ראדאם.

די סובווענץ איז אויסגעווירקט געווארען א דאנק די בעמיהונגען פון יודישען ראטמאן אין דער האנדווערקער-קאמער ה' שמואל איידעלבוים און די אנדערע יודישע ראטמענער.

יעהרליכע אלג. פערזאמלונג איז וועלט-פערבאנד.

מארגען שבת-צו-נאכט קומט פאר די יעהרליכע אלגעמיינע פערזאמלונג ביי די אלגעמיינע ציוניסטען אויף טראוגוטא 55, (וועלט פערבאנד) אויפן טאג-ארדנונג געפינען זיך א גאנצע רייהע פונקטען, וועלכע וועלען בעווירט פעראינטערעסירען אלע מיטגלידער.

צום ווארט-קאנצערט פון הערץ גראסבארט אין ראדאם

(קורצע שטריכען)

ביי דעם גרויסען דיכטער געשעהט און אויך ביי אנדערע גרויסע מייסטער קומט צום אויסדרוק דער געדאנק, אז דער געטרייער, קינסטלערישער איבערזעצער פון א חבור איז אין דער בחינה פון מחבר נופא. אנדערש געזאגט: דער איבערזעצער פונ'ם ווערק ענטפלעקט אין זיך דאס ווערק נאך א מאהל דורך דעם, וואס ער טוט אן אויפסניי יעדעס געפיל, יעטוועדען געדאנק פון מחבר א נייע קרוין פון זיין ווארט, וואס קומט ווי א עכא פון בלאנדזשעניש אין די טיפקייטען און הויכקייטען פונ'ם מחבר'ס נשמה — דערפון זיין, דעם איבערזעצער'ס גייסטיגע שותפות צו דער שאפונג נופא.

דעם דאזיגען געדאנק קאן מען אהן שום סכנה פאראפראזירען אין בעצוג צו דעם רעציטאטאר. א דאנק דעם הויך פון זיין לעבעדיגען קלאנג באקומט דאס ווערק אויפסניי זיין תיקון, בעקומט בלוט און פלייש.

הערץ גראסבארט איז בלי ספק א קינסטלער-רעציטאטאר פון א גאר הויכער קלאס. די דינאמיק פון זיין ווארט און קלאנג דערגרייכט אזא הויכע מדרגה פון ווירטואזיטעט, אז ס'איז באמת שווער פארצושטעלען זיך עפעס בעסערס און שענערס אויפ'ן געביעט פון רעציטאציע-קונסט.

קלאנג און בעוועגונג. דאס זענען די עיקר-עלעמענטען ביי הערץ גראסבארטן. זיי דערגרייכען ביי איהם אזא שלימות, אזא הארמאניע, ווי נאך ביי קיינעם נים. ער איז מסוגל מיט זיין קלאנג דיך לאזען הערען טיילמאל דאס פלאטערן פון מלאכים-פליגעל („מאניש") דאס שטילע, געפרעסטע געבעט פון א פארבענקט מיידעלעס הארץ („א חתונה אין שטעטעל") און טיילמאל דאס געברויז פון א אנגעלאפענער כוואליע פון בלינדער, ווילדער בענקעניש נאך דעם אומבאוויסטען, מיט איין באוועגונג פון זיין האנד איז ער מסוגל ביי דיר ארויסצורופען דאס בילד פון א איינגעפאלענעם קוימען, פון וועלכען עס טורעמט זיך דער רויך גלייך אין הימעל אריין, אדער דאס געבעכערינע „געמיט" פון היימישען שטעטעל („א חתונה אין שטעטעל")

בריים, זעהר בריים איז די סקאלע פון הערץ גראסבארטס קינסטלערישע מעגליכקייטען און ארטיסטישע מיטלען און ס'איז גענוג זיינס איין „כאפעל", זיי זאלען ממש באווייזען וואונדער.

מיר ווילען נישט זשאלעווען הערץ גראסבארטן קיין סופערלאטיוון, כאטש ער איז דאס ווערט. דאך מוז מען צו זיין רוהם זאגען, אז ווען מ'הערט איס לייענען די אויסגעקליבענע ווערק פון פרץ, שלום עליכם, נאדיר, שטיינבערג, לוצקי, פילט מען ממש, ווי ער וואלט זיך געפונען אין דער בחינה פון די דאזיגע שרייבער. עס ווילט זיך טאקע פרעגען ווי אזוי קאן איין מענש זיין אין דער בחינה פון אזוי פיל קינסטלער און קאמולירען אין זיך זייערע אלע קינסטלערישע ווערטען. אין דעם ליגט טאקע די גרויסקייט גראסבארטס. ער טראגט מיט זיך א געזעלשאפטליך-קולטורעלע מיסיע, און וואו ער גייט און שטייט לאזט ער איבער נאך זיך דעם דופט און דעם שימער פון אונזער ליטעראטור.

• • •

יעצט א בעמערקונג אויפ'ן אדרעס פון דער אוידיטאריע, וועלכע האט זיך נעבעוויכט פערהאלטען קארעקטער אויף אזא קולטורעלער פעראנשטאלטונג. דער געדראנג, אפילו דער גרעסטער, קען דא נישט דינען פאר א תירוץ. פערדאס האט אונזער זא-גענאנטע אינטעליגענץ פערשפארט זיך צו פאקען. זי איז באלד נישט געקומען. זי האט בעסער אויסגעפילט די זאהלען אויף די „שאפקעס".

ארימע יודישע זא-גענאנטע אינטעליגענץ. קענסט נישט אפילו דיין איינענע שרייבער, די יודישע ליטעראטור און ווי לאנג וועסטו זיך נאך תארימען ביי פרעמדע קאלטע שטראהלען?...

איקס.

איפ׳ן שוועל פון צווייטען מיליארד.

„בארג מיר, וועסט האבען ביי מיר — איז געווארען א פאפולער ווערטל, כמעט א שפריך-ווארט.

די אזוי ברייטע פאפולאריטעט פון פ. ק. א. איז א רעזולטאט פון א לאנג דויערענדער, סיסטעמאטישער ווירטשאפטליכער אקציע, בעזונדערס פון דער דער איינפלאנצונג פון דער איינשפארונג׳ס-אידעע. מיט די רעזולטאטען פון דער דאזיגער אקציע האט בעקענט די פרעסע דער פרעזעס פון פ. ק. א. דר. הענריק גרובער, פון וועמענס רעדע עס איז צו זעהען, אז פ. ק. א. האט אין יאהר 1937 רעגיסטרירט ביז איצט נישט-געזעהענע, ממש אימפאזאנטע רעזולטאטען, בעזונדערס אויפ׳ן געביעט פון דעפאזיטען. די אלגעמיינע דעפאזיטען-סומע אין פ. ק. א. האט צום ערשטען מאל אין דער געשיכטע פון דער דאזיגער אינסטיטוציע איבערגעשטיגען צום סוף 1937 איין מיליארד זלאטיס. און די איינשפארונגס-דעפאזיטען אליין זענען געשטיגען מיט 120.9 מיליאן זלאטי ביז 781.8 מיליאן זלאטי ד. ה. כמעט אויף 20 פראצ.

א מיליארד זלאט איז א סומע, וואס בעטרעפט אומגעפעהר א העלפט פון דעם מלוכה-בודושעט, אזוי גרויס איז אויך דער באנקנאטען - אומלויף פון „באנק פאלסקי" אין גאנצען לאנד. מיט אנדערע ווערטער, די בעזיצער פון די שפאר-ביכלעך פון פ. ק. א. וואלטען געקענט מיט זייערע איינשפארונגען דעקען א העלפט פון די יעהרליכע הוצאות פון דער מלוכה, אויסקויפען אלע באנקנאטען, וואס געפינען זיך אין אומלויף און ענדליך איינקויפען אזוי פיעל גאלד, אז דער גאלד-זאפאס פון „באנק פאלסקי", וואס גאראנטירט דעם באנקנאטען-אומלויף, וואלט דרייפאכיג געשטיגען. דער דאזיגער ריזיגער גאלד-רעזערוו איז ענטשטאנען פון פערהעלטניסמעסיג קליינע סומען; אויף איין בעזיצער פון א פ.ק.א.-שפאר-ביכעל פאלט אויס דורכשניטליך 270 זל. איינשפארונגען.

ווי ווייט עס האט זיך פערשפרייט אין גאנצען לאנד די איינשפארונג׳ס-אידעע, בעווייזט די צאהל בעזיצער פון שפאר-ביכלעך: 747, 919 2 ד. ה. כמעט דריי מיליאן. מיט אנדערע ווערטער — יעדער צוועלפטער איינוואוינער פון פוילען בעזיצט א שפאר-ביכעל פון פ. ק. א. די צאהל אנשפארער איז אין משך פון יאהר 1937 געשטיגען מיט 636 439 ד. ה. דער מאנאטליכער צוּוואוקס האט בעטראפען דורכשניטליך קייב 53.000 שפאר-ביכלעך. אין משך פון 10 יאהר איז די צאהל איינשפארער אין פ. ק. א. געשטיגען 16 פאכיג און די איינשפארונגס - סומע 12 - פאכיג.

דער טשעק - אומזאץ פון פ. ק. א. דערגרייכט דעם ביז-איצט נישט-נאטירטען הייך פון 32,7 מיליארד זלאטי אנדערש גערעדט: דורך דער טשעק-אבטיילונג פון פ. ק. א. פליסען דורך אין משך פון 12 — 11 טעג סומען, וואס זענען גלייך מיט דעם גאנצן באנקנאטען-אומלויף אין פוילען.

די טשעק-דעפאזיטען זענען אין יאהר 1937 געשטיגען מיט 23 6 מיליאן זלאטי, דערגרייכענדיג ביז 255,6 מיליאן זלאטי. אין משך פון די לעצטע 10 יאהר איז דער אומזאץ אויף די טשעק-קאנטא׳ס פון פ. ק. א. געשטיגען מיט 100 פראצ.

אויף דעם געביט פון פערזיכערונגען, וואס איז אמנאחענטסטען צום דעפאזיטען-טייל, האט פ. ק. א. דערגרייכט גאנץ בעדייטענדע רעזולטאטען אין דעם פערגאנגענעם יאהר.

די טעטיגקייט פון פ. ק. א. בעגרעניצט זיך אבער נישט צו רער זאמלונג פון קאפיטאלען. אין יאהר 1937 האט זיך די קרעדיט-אקציע פון פ. ק. א. פערגרעסערט מיט 162 מיליאן זלאטי און די אלגעמיינע סומע ערטיילטע פ. ק. א.-קרעדיטען האט צום סוף יאהר בעטראפען כמעט א מיליארד זלאטי. פון די דאזיגע קרעדיטען האבען גענאסען פיעל געביטען פון אונזער ווירטשאפטליכען לעבען. אויף קאמונאלע אינוועסטיציעס ווי בויען עלעקטראוועס, וואסער-לייטונגען, קאנאליזאציע — האט פ. ק. א. בעשטימט העכער 29 פראצ. פון אלע קרעדיטען. אויף פערשידענע בוי-צוועקען און בעזונדערס וואוינונג׳ס-בוי — 27 פראצ. פון אלע קרעדיטען. די לאנדווירטשאפט האט בעקומען 23 פראצ. פון אלע פ. ק. א.-קרעדיטען אויף בויען פערשידענע קאמוניקאציע-מיטלען און אנדערע ווירטשאפטליכע צוועקען האט פ. ק. א. ערטיילט קרעדיטען אויף 190 מיליאן זלאטי. פון די דאזיגע ציפערן איז צו זעהען, אז די קאפיטאלען פון פ. ק. א. ערפיהלען א ווירקזאמע ראל ביי סטימולירען די אינוועסטיציע בעוועגונג אין פוילען, וואס בילדעט דעם רעאלסטען יסוד פון א ווירטשאפטליכער אויפלעבונג אויף א לענגערע צייט.

שאך-מייסטער מ. ניידארף וועט שפילען איז ראדאם.

דורך דער איניציאטיוו פון שאך-קרייז ביי דער אלג. ציוניסטישער ארג. אין ראדאם טראוגוטא 55. קומט פאר א גראנדיעזער שאך-סעאנס מיט דער בא-טיילונג פון שאך-מייסטער פון פוילען. בעקאנט דורך זיינע פילמאליגע סוקצעסען אין דער אינטערנאציאנאלער שאך-שפיעל מ. ניידארף פון ווארשא.

שאך-שפילער, וועלכע רעפלעקטירען אגטייל צו נעמען אין דעם דערמאנטען סעאנס, דארפען זיך ווענדען אין סעקרעטאריאט פון דער ציוניסט. ארג. פראוגוסטא 55 פון 7—10 אווענד נישט שפעטער ווי ביזן 30 ח. י. 1938.

יודיש טעאטער אין ראדאם.

היינט און מארגען שפילען דא די בעקאנטע יודישע ארטיסטען דזשעני לאוויטש און היימי לעווינג מיט זייער אנסאמבל.

די טרופע שפילט אומעטום מיט ערפאלג.

דער מיליאן איז ראבקי.

רעזולטאט פון דער ציונג פון דער פערטער קלאס פון דער 40 טער לאטעריע.

דאס שטילע און רואיגע, ווי געוועהנליך אין דער צייט, ראבקי איז אויפגערודערט געווארען דורך דער סענסאציאנעלער געשעהעניש, וועלכע איז באקאנט געווארען אין גאנץ פוילען דורך דער פארמיטלונג פון ראדיא.

אין לעצטען טאג פון דער ציונג פון דער פערטער קלאס פון דער 40 - טער לאטעריע איז דאס הויפט-געווינס דער מיליאן זל. געפאלען אויפ׳ן נומ. 17270, וועלכער איז אין באזיץ פון איינוואוינער פון ראבקי. די סענסאציע איז נאך גרעסער דערמיט, וואס די איינענטימערס פון די בעזונדערע פערטלעך זענען ארבעטס-מענשן און דאס געווינס ברענגט אריין א ראדיקאלע ענדערונג אין זייער ב״ן יעצטיגער עקזיסטענץ.

איינע פון די פערטעלעך האט באקומען אלס מתנה בעת די ספארט-פארמעסטונגען, וועלכע איז איינגעארדענט געווארען דורכן שטאדטישען רעזערוויסטן-פעראיין — דער ה׳ סטעפאן קאנדיס א מולער - געזעל אין ראבקי. בעת די ספארט-פארמעסטונגען זענען געווען פאר-שידענע מתנות, געשענקט דורך ד׳ ראבקי-איינוואוינער און דאס גליקליכע פערטעלע איז געשענקט געווארען פון קאלפקטאר ה׳ אנדראש. דער ה׳ קאנדיס איז אבער נישט קיין עגאאיסט און ער האט צוגעזאגט צו זיין צעטל צוויי פאך-קאלעגן אלס שותפים. די ה״ה יאן מראזשקא און איגנאצי סענקעוויטש מיט וועלכע ער טיילט זיך מיט׳ן געווינס.

די אנדערע פערטעלע געהערט צו א גרופע באן-בעאמטע פון ראבקי און באוויוקי. דאס זענען די ה״ה סטעפאן פושעב, קאזימיעזש זיך, סטאניסלאוו קאבאש און נאך זיבעצן זייערע חברים.

דאס דריטע פערטעלע געפינט זיך אין באזיץ אויך פון א ראבקער איינוואוינערין פרוי יוליע לובאווא.

די לעצטע פערטעלע האט זיך אויסגעוואנדערט פון ראבקי קיין ציעשין און איז אין באזיץ פון דער דארטיגער איינוואוינערין פרוי ס. מ.

היות די צוטיילונג פון די לאסען אויף 5 חלקים פארפליכטעט פון די דער 41 טער לאטעריע, האבען די אויבען אויסגערעכענטע פערזאנען געוואונען צו 200 000 זל. דער קומענדיגער מיליאן וועט ברענגען די איינענטימער פון די בעזונדערע צעטלען צו 160.000 זל. אבער רערפאר וועלען וועלכע זיין נישט פיער נאר פינף, נישט ווייניקער גליקליכע און זייער געווינס, ווי ביז יעצטיגע מיליאנערען.

פון דעם אויסצוג זעהען מיר, ווי בא-דייטענד עס איז פארגרעסערט געווארן די שאנסען צו געווינען. עס איז אלזא כדאי זיך תיכף פארזען מיט א לאס צו דער 41-טער לאטעריע, ווייל די ציונג הויבט זיך שוין אן דעם 17-טען פעברואר. דאס הויפט-געווינס פון דער קלאס באטרעפט 100.000 זל. און חוצדעם זעט נאך דער פלאן פאראויס צווישען אנ-דערע איין געווינס צו 50 000 זל. צוויי געווינסען צו 25.000 זל. פיר—צו 20.000 דריי צו 15 000 זל. אכט—צו 10 000 זל. 14 געווינסען צו 5000 זל. א. א. וו צוזאמען 10 500 געווינסען אויף דער סומע פון 1.468 000 זל.

געזעלש. „טאז", אבטיילונג אין ראדאם. זשעראמסקיעגא 13

מאכט בעקאנט

אז דעם 1 = טען לוטי ה. י. ווערט געעפענט

א דענטיסטישער קאבינעט

וועלכער וועט זיין טעטיג יעדען טאג פון 9 ביז 10³⁰ אין דער טריה.

Ku uwadze naszych Elegantek!

Po krótkiej przerwie otworzyłyśmy naszą pracownię

Sukien damskich

EJGERÓWNA I GISSERÓWNA

Żeromskiego 18/7

אויף א דאנסינג ביי די דראזשקאזשעס

א זעהר אריגינעלער דאנסינג איז פאריגן שבת-צו נאכטס איינגעארדענט געווארען דורך די יודישע דראזשקאזעס אין די זאלען פון „שניידער-צעך" וויטאלדא 10.

אלע ראדאמער דראזשקאזשעס האבען אויסגעשפאנט פערד פון וואגען, זיך אויס-געפוצט אין עסיג און האניג, געהייסען די ווייבער אנטוהן יום-טוב׳דיגע קליידער און מיט א שמחה אויף די ליפען געגאנגען זיך „באוויען" ביז אין גראהען טאג אריין.

ארום 10 אזייגער אווענט זענען די דראזשקאזשעס אריין איז א פרעהליכע שטימונג. צוביסלעך האט געמאכט דעם ערשטען לחיים און זיך געוואונשען כל-טוב, די פיאנינע האט געגעבען די ערשטע טענער, וויינשטאק האט בעצויגען מיט שמיציק איבער׳ן פידעל און מעלאדישע איפ׳ן קלארנעט. עס האבען זיך פארמירט פארלעך. ריטמיש צום טאקט פון ארקעסטער איז מען אריין אין טראנס פון סענטימענטאלע טאנגאס. פון דער צווייטער זייט ווידער ביים רייך סערווירטען בופעט האט מען אויפגעקארקעוועט פלעשלעך פון ביער און פון פוילישען מאנאפאל. די דינערשאפט האט זיך עמפעהלט מיט געהארכזאמקייט. א בעזונדערע אויפמערקזאמקייט האבען אויף זיך געצויגען די רויטע לענטעס, וואס דער „וואכמיסטר" בארמייסטער האט ספעציעל בעצירט עס-ליכע פון די מעהר אנגעזעהענע דראזשקאזשעס. קרוינענדיג זיי אלס איבער-מייסטערס פון אווענד. פון מינוט צו מינוט איז געוואקסען די שטימונג, די אידי-ליע איז געווען אין לשער.

אין דער רוישיקער אטמאספערע האט זיך בעוויזן דער פרעזעס פון „אייסיסייטע" ה׳ משה רובינשטיין אלע האבען איהם געמאכט אוואציעס און געשריגען: זאל לעבען „חאשע די יתומה" (מ׳דארף בעמערקען אז „חאשע די יתומה" איז דעם פרעזעס ליב-לינג. קודם כל האט ער אליין אלס אמאטאר געשפילט די הויפט-ראל און געזעהן בעזונדערס די פיעסע מעהר ווי 100 מאל..) דער פרעזעס האט געענטפערט מיט א שמייכעל, א שטיינער ווי אייגער זאגט: „יעס. האוו-יף—דו" איך בין געקומען אייך ווילען, אז מיר האנטווערקער שע-מען זיך נישט מיט דראזשקעשעס. דא-ביי האט ער מכריז ומודיע געווען, אז גראד אין דעם אווענט פאלען אויס זיי-נע „אימיענינעס".

פערשטעהט זיך, אז באלד האט דער „וואכמיסטר" בארמייסטער בעפוילן גרייטן צום טיש. מ׳האט געעפענט פלעשעל „אלעמביק". דער פרעזעס האט דאס גלעזעל משקה אויפגעהויבען אין דער הויך, אלע האבען זיך אויפגעשטעלט, דער פרעזעס האט גענומען זינגען „אהן א היים".. און פערביסען א שטיקעל הערינג מיט ברויט.

אויפ׳ן אלגעמיינעם פערלאנג האט דער ארקעסטער לכבוד דעם פרעזעס „אימיענינעס" אויפגעשפילט „מיין שטעד-טעל בעלז". ער האט זיך געווינט אין זיסע שכרות און שטארק פאסמאקעוועט די היימישע שמחה.

שפעט ביינאכט, ווען דער דאנסינג האט דערגרייכט זיין קולמינאציאנס-פונקט. אין געוועהלט געווארען אלס רעפרעזענטאנץ פון אייענד הלל ווינארע מיט זיין פרוי. ווידער האט מען זיך געלאזט אין א פייערדיגען טאנץ. פאר די אויגען האט זיך געמיגיעט פערשידענערליי קאלירען פון בלוזקעס, קאסטיומען, טויטערס, ספודניצעס און גאנצער פון פארשידענעם קוואליטעט. אלץ איז אבער צונעגאנגען פלאנמעסיג, אהן כא-אס. דער בעסטער איינדרוק איז געווען דאס קארעקטע פערהאלטען זיך צווישען די דראזשקאזשעס. דער דאנסינג האט זיך נישט גענאט ווען צו שטעמען לגבי די אינטעליגענטישע „פייף-א-קלאקען".

איין זאך איז נאר געווען צום בעדוי-ערן, וואס אלע דראשקאזשעס האבען געמוזט געבען אהיימגיין צופיס...

אביחיל.

דאס לעבען אין קעלץ.

אויף אַ נאָווינע אַ קהלה = ראַט זיצונג.

צוליב'ן „גוטען" פּרעזעס גאָלדמאַן איז די קהלה=קאַסע לעהר.

(צ–ר) שוין זיבען מאָנאַטען איז אַריבער ווי די אַרטיגע קהלה לייטונג האָט איבערגענומען די קהלה און אין משך פון די צייט איז קיין שום זיצונג פון ראַט נישט פאָרגעקומען. די זיצונג פון ראַט װאָס איז פאָרגעקומען דעם לעצטען שבת-צו-נאַכט'ס איז אויך געשעהן צוליב אַ צופאַל װאָס די זיצונג האָט געמוזט גערופען װערען, ווייל דער סטאַראָסטאַ האָט אויסגעפאָדערט די קהלה-פערװאַלטונג אין משך פון אַ קורצע צייט צו ניופצושטעלען דעם בודזשעט אויפ'ן יאָהר 1938. קענען דעם האָבען די קהלה מושלים שוין נישט קיין עצה און געמוזט רופען אַ ראַט-זיצונג כדי צו בעקענען די 14 ראַט - מיטגלידער מיט די קהלה װירטשאַפט, זיי זאָלען זיך קענען „אָריענטירען" ביים צונויפשטעלען דעם לויפענדען בודזשעט.

װי װייט די היגע קהלה איז שוין נישט צוגעװאוינט צו פיהרען קיין עפענטליכע זיצונג, בעװייזט דער פאַקט װאָס באַלד ביים אנהויב זיצונג טראָגט פ״ע. פּיאָטראָקאָווסקי אַריין אַ פאָרשלאָג, אַז מען זאָל בעזייטיגען פון זאַל די נישט נויטיגע פּערזאָנען (געמיינט די נישט קהלה-מיטגלידער) עיקר יוען פּרעז. גאָלדמאַן מאַכט אויפמערקזאַם, אַז אַ קהלה-ראַט - זיצונג טאָר נישט זיין אַ געשלאָסענע רופט פּרעז. פּיאָטרקאָווסקי צוריק זיין פאָרשלאָג.

די זיצונג הויבט זיך אָן מיט אַ רעפעראַט פון עטאַט - רעפערענט דאָזאַר דוד ביינוואַל, װעלכער אינפאָרמירט, אַז פון די עטאַט-סומע 89 טויזענד זלאָטעס פון יאָהר 1937 איז איינגאַנצען איינגעפלאָסען 20 טויזענד זלאָטעס און אויך פון די פריהערדיגע יאָהרען איז פאַרהאַן גרויסע פּערלענגע עטאַט-סומעס, װעלכע קענען װערען אויפגענומען און דאָס װערט נישט געטוהן, מחמת דער פּרעזעס גאָלדמאַן איז אַ צו איידעלער און וויל נישט אונטערשרייבען די „חניאָסקעס" צום שטייער - אַמט. אויך דאָזאַר מ. ד. איינזנבערג זאָגט: דער פערװאַלטונגס-פּרעזעס האָט אַ צו װייך הערץ ביים אויפמאַהנען דעם עטאַט און דער קהלה-ראַט דאַרף אויפפאָדערען דעם פּרעזעס גאָלדמאַן אַז ער זאָל אָמגיכסטען אונטערשרייבען די „חניאָסקעס" און אַרויסשיקען צום שטייער - אַמט און דאַן װעט די װירטשאַפט זיין אַ בעסערע.

פּרעזעס גאָלדמאַן געפינט זיך געטראָפען, װאָס מען װאָרפט איהם פאָר, אַז ער איז אַזאַ „גוטער". ער ערקלערט, אַז אין יאָר 1932 װען די זעלבע קהלה-לייטונג האָט איבערגענומען די קהלה - פיהרונג האָט די עטאַט-סומע בעטראָפען נישט מעהר װי 54 טויזענד זל. און היינט (אונטער זיין פיהרונג) 89 טויזענד זלאָטעס און שולדיג װאָס דער עטאַט איז נישט געהאַרען אויפגעפאָדערט איז נישט זיין זיין הערץ נאָר דער װעקסעל און קװיטעל-סיסטעם, װאָס האָט געהערשט אין יענע יאָהרען און היינט גלויבט ער װען דאָס איז געװאָרען אויסגעװאָרצעלט װעט די קהלה-װירטשאַפט שוין זיין אַ בעסערע.

פּרנס מאַגעטאַ בעקלאָגט זיך, אַז ס'קומען נישט פאָר קיין ראַט - זיצונגען, און קיין שום ראַטמאַן װייסט בכלל נישט װעגען די קהלה-װירטשאַפט. װעגען דעם זעלבען בעקלאָגט זיך אויך דאָזאַר לייכטער און גיט צו, אַז די סיבה פון יעצטיגען קהלה-צושטאַנד איז אַ פּינקל יוצא, װאָס מען מאָהנט נישט און מען שטעלט נישט דעם עטאַט אין דער צייט.

אַמריכטינסטען בעמערקט דאָזאַר יורל גוטמאַן, אַז די דאָזרעס, װעלכע פיהרען אָב מיט דער איצטיגער קהלה-לייטונג. האָבען גאָר פּרעטענסיעס צו זיך, אַנשטאָט זיך צו פערטיידיגען. די זעלבע פאָרװאורפען, װאָס מען מאַכט דאַ דאַרפען געהערט װערען אויף די פערװאַלטונג-זיצונגען, װייל די פערװאַלטונג מוז זיין בייזע הינד ביים אויפמאַנען דעם עטאַט און זיך נישט רעכענען מיט קיינעם. ער קריטיקירט דעם ראַט, אַז ער פאָדערט נישט קיין בעריכטען װעגען דער קהלה-װירטשאַפט.

צוליב דער שפּעטער שעה װערט דער בעריכט פון דער שחיטה-קאָמיסיע אָבגעלעגט אויף דער נעכסטע זיצונג ס'װערט אויסגעהערט דער בעריכט פון בית-החיים רעפערענט. דאָזאַר משה דוד איינזענבערג אינפאָרמירט, װי אזוי דאָס בית החיים איז אַרויסגענומען געװאָרען פון פּריװאַטע הענד. אנשטאָט די פאָראויסגעזעהענע הכנסה סומע און בודזשעט פון בית-החיים — 10 טויזענד זלאָטעס איז אין יאָהר 1937 געװען 16 טויזענד זלאָטעס. פון דעם נעמט די חברה קדישא 40 פּראָצענט פאַר דער תלמוד תורה און 300 זלאָטעס פאַר אַ קידוש יעדערס יאָהר (שמיני-עצרת) אָבער װאָס קומט אַרויס אַז די קהלה-קאַסע איז פּוסט און די הכנסה פון בית-החיים, װאָס דאַרף װערען אויסגענוצט כ״י צו מאַכען אָרדנונג אויפ'ן בית החיים װערט דאָס געלד נאָר פערװענדעט אויף די נויטיגע קהלה-בעדערפעניסען.

דאָזאַר גוטמאַן קריטיקירט שאַרף די חברה-קדישא, װאָס צום טרינקען קומען הינדערטער פּערזאָנען, נאָר מתעסק צו זיין זיך מיט אַ אָרימען ברמנן איז קיינער נישטאָ.

אויך דאָזאַר לייכטער קריטיקירט די חבה־ה-קדישאָ און גיט איבער אַ סקאַנדאַליעזען פאַקט, װאָס ער אַליין האָט בייגעװאוינט ביי אַ אָרימען ברמנן. ער װאָרפט אויך פאָר די בית-החיים קאָמיסיע, אַז זי רעכענט זיך נישט מיט די בעשלוסען פון דער פערװאַלטונג.

צ'ם סוף פאָדערט פּרנס זשיאָנטשקאָװסקי, אַז כ'זאָלען פאָרקומען אָפטער ראַט-זיצונגען. נאָכדעם װי פ״ע. פּיאָטרקאָװסקי מעלדעט. אַז פון היינט װעט סטאַביל פאָרקומען ראַט-זיצונגען יעדע צװיי װאָכען װערט די זיצונג האַלב צוועלף אַ זייגער געשלאָסען.

די נעכסטע זיצונג — מאָרגען שבת-צו נאַכט'ס 7 אָװענד.

דער פּאָרזיצענדער פון דער בונדישע אָרג. אין קעלץ העלפט צונעמען האַנדװערקער=קאַרטען?

(אַ בריוו אין רעדאַקציע)

מיט איינגע װאָכען צוריק האָט דיסמע זיטמאַנאָװיטש (פאָרזיצענדער פון דער בונדישער אָרגאַניזאַציע אין קעלץ) אַריינגעטראָגען אַ אָנקלאַגע אין סטאַראָסטאַ צו צונעמען ביי איינגע האַנדװערקער די קאַרטען. עס װאָלט געװען געװאָנשען צו װיסען, צי דאָס איבערגעדרוקטע שטימט מיט דער װירקליכקייט.

אַ קעלצער קאָמאַשנמאַכער-מייסטער.

אַ נייע פּאַרטיי מיט אַ צענטראַלט
אין קעלץ.

די טעג איז אין קעלץ געשאַפען געװאָרען אַ נייע פּױלישע פּאַרטיי אַ. נ. „ראַדיקאַלער פאָלקס-פּאַרטיי" װעלכע װעט האָבען איהר צענטראַל-קאָמיטעט אין קעלץ און טרעט אויך צו אָרגאַניזירען איהרע אָבטיילונגען אויף גאַנץ פּױלען.

דער צייטװיליגער צענטראַל-קאָמיטעט װאָס איז געשאַפען געװאָרען בעשטעהען פון בעקאַנטע היגע „ז. ז. ז." טהוער.

די יודישע נאַציאָנאַלע - ביהנע אין קעלץ.

שבת און זונטאָג 9 אָװענד טרעט אויף אין טעאַטער פּאַלסקי דער אַנסאַמבל פון דער יודישער נאַציאָנאַלער ביהנע אין בעקאַנטען ספּעקטאַקל „דער משפט" און זונטאָג אָװענד די בעריהמטע ראָסטן-קאָמעדיע. „יעקב און עשו".

צוגעשיקטער - קאָמוניקאַט.

אין צוזאַמענהאַנג מיט'ן אויפלעזען דורך דער צענטראַלער האַנדװערקער-עקזעקוטיװע די פערװאַלטונג פון קעלצער האַנדװערקער-פּאַריין, מעלד איך, אַז ס'איז נאָמינירט געװאָרען אַ צייטװייליגער-קאָמיטעט מיט'ן זיץ-אָרט סילינסקא 5. № די געװ. מיטגלידער פון דער אויפגעלעזטע פּערװאַלטונג האָבען שוין פון היינט אָן נישט די רעכט צו רעפּרעזענטירען דעם קעלצער האַנדװערקער-פּאַריין, װי אויך נישט בענוצען זיך מיט'ן האַנדװערקער-סטעמפּעל.

פאַרשטעהער פון דער האַנדװערקער-עקזעקוטיװע.

הירש סינגעריש (הערשאַ)

יודישער הויז-זירטען-פאַראיין אין קעלץ
פּיעראָצקיעגאָ (דװאָשאַ) 4

בּ קאַנטמאַכונג

די פערװאַלטונג פון יודישען הויזווירטען-פאַראיין אין קעלץ מאַכט בעקאַנט, אַז ביים פאַראיין איז געגרינדעט געװאָרען אַ יורידישע סעקציע װעלכע ערלעדיגט אַלערליי פראַגען פאַר די שטייער צאָהלער, װי אויך פאַר די, װאָס געהערען צו אַלגעמיינע אַדמיניסטראַציע.

יעדער איינער קען זיך װענדען שריפטליך נאָך יורידישע עצות ביילייגענדיג אַ פּאָסט-מאַרקע אויף תשובה.

די יורידישע סעקציע ביים פאַראיין איז טעטיג יעדען טאָג פון 10 ביז 7 אָװענד. חוץ שבת און יום-טוב.

קופּאָן נומ. 3

אומזיסטע עצות ביי דער יורידישער סעקציע פון הויזווירטען פאַראיין פאַר אונזערע לעזער אויף שריפטליכען ענטפער ביילעגען אַ פּאָסט - מאַרקע.

יורידיש ווינקעל

אונטער דער רעדאַקציע

פון אַדוו. ד״ר װיינבערג פון קעלץ און אַפּל. פעלדמאַן.

װיכטיגע פאָרשריפטען און אורטיילען פון העכסטען אַדמיניסטראַטיװען טריבונאַל.

דעם 15-טען מערץ 1934 איז אַריין אין קראַפט די שטייער אָרדינאַציע, װעלכע רעגולירט די אויפפּאַסונג פון פאַרשידענע שטייערען װי: אומזאַץ. און הכנסה שטייער, פון לאָקאַלען, הייזער א. א. װ.

מיט איינפיהרען די שטייער-אָרדינאַציע זענען אָפּגעשאַפט געװאָרען די שאַצונג קאָמיסיעס און די אויפפּאַסונג פון די שטייער איז איבערגעגעבען געװאָרען נאָר דעם שטייער-אַמט. װי ס'לויטעט דער צירקולאַר פון פינאַנס מיניסטער פון 19 יאַנואַר 1935, איז די אָרדינאַציע אַ גאַראַנטיע, אַז די שטייער-בעאַמטע װעלען שטרענג זיך האַלטען ביי די פאָרשריפטען.

לויט'ן אַרט. 68 פון דער שטייער-אָרדינאַציע, איז דער שטייער-צאָלער פאַרפליכטעט אָנצוגעבען יעדעס יאָהר „זעזנאַניעס" אין אנגעצייכנעטן טערמין. כ'טרעפט, אַז די „זעזנאַניע" װערט פאַרלוירען אין שטייער-אַמט און ס'איז אפילו נישטאָ קיין שום צייכען אין די ביכער, אַז אַזאַ „זעזנאַניע" איז אַריינגעטראָגען געװאָרען.

דער העכסטער אַדמיניסטראַטיװער טריבונאַל קלערט אויף, אַז אין אַזעלכע פאַלען קאָן דער שטייער-צאָלער שטעלען עדות, װעלכע באַשטעטיגען, אַז זיי זייכען, אָדער אַז זיי האָבען אַליין אַרויסגעגעבען אַזעלכע „זעזנאַניעס", װי די פאַרלוירענע. — דער אורטייל װערט מיטיווירט דערמיט, װאָס די שטייער-אָרדינאַציע פאָדערט נישט קיין באַשטעטיגונג פון שטייער-אַמט, אַז אַזאַ „זעזנאַניע" איז אַריינגעטראָגען געװאָרען און צוליב דעם קאָן דאָס באַװיזען װערען דורך עדות. —

דער אורטייל האָט אַ װיכטיגע בעדייטונג צוליב דעם, װייל אין פאַל װען די שטייער-צאָלער, װעלכע זענען פאַרפליכטעט אָנצוגעבען זעזנאַניעס טוען דאָס נישט אין דער געהעריגער צייט, קאָן דער שטייער-אַמט ביים אויסמעסטען דעם שטייער זיך ריכטען נאָר מיט'ן מאַטעריאַל, װעלכען ער בעזיצט, נישט אָנפרעגענדיג אפילו דעם צאָהלער און קאָן אַרויפלעגען אַ געלד שטראָף.

װיכטיג איז אויך דער אַרט 67 פון דער שטייער-אָרדינאַציע, לויט װעלכען דער שטייער אַמט, װי אויך דער שטייער צאָהלער האָבען די רעכט צו פאָדערען אַז עדות און זאַכקענער זאָלען אויסגעהערט װערען דורכ'ן געריכט. אין אַזעלכע פאַלען דאַרף דער שטייער-באַצאָהלער אָנגעבען אַ ביטע, אַז ער פאָדערט דאָס אָנ'עדות, אָדער זאַכקענער זאָלען אויסגעהערט װערען דורכ'ן געריכט. אין אַזעלכע פאַלען װערט דער עדות, אָדער זאַך קענער אויסגעהערט דורך אַ געריכט אין זיין װאָהן - אָרט.

Niemasz ponad mydło „TRÓJKA”

אכטונג טאבאק־סוחרים.

פון קליינהענדלער־פעראיין מאכט מען אונז אויפמערקזאם, אז דעם 1־טען מערץ ה. י. ענדיגט זיך דער היינטיגער פרייער־טאבאק־פערקויף און די ביטעס וואס זענען אבגעגעבען געווארען צום טאבאק־מאנאפאל וועגען ערלויבעני חיי־סער צו האנדלען האבען נאר שאנסען בעשטעטיגט צו ווערן די פריוועליגירטע (מלחמה־אינוואלידען און אנד.) דעריבער דארפען די נישט פריוועלעגירטע זיך בעזונדער ווענדען אין די ראיאן־פערקויפס־שטעלעס פון טאבאק־מאנאפאל פון וועלכע עס איז אין דער גרעסטער מאס אבהענגיג דאס בעקומען דערלויבענישען אויף האנדעל מיט טאבאק־אויסארבייטונגען.

דעלעגאט אויף דער רעוויזאניסט. וועלט־קאנפערענץ אין קעלץ

מארגען שבת אווענד פאהרט אב פון קעלץ ה' ל. ראדאל אלס דעלעגאט אויף דער רעוויזיאניסטישער וועלט־קאנפערענץ קיין פראג (טשעכאסלאוואקיי).

גנבות און פארפאלען.

דער בית־שותף צו דער עקספעדיציע „עקספרעס־קיעלעצקי” ה' קלמן ליכטענשטיין (שיענקיעוויטשא 16) האט געמאלדען אין דער פאליציי, אז אומבעקאנטע גנבים האבען ארויסגעגנב'עט פון לאסט אויטא, וואן ער איז געשטאנען אויף דעם וועלבען הויף, גאלאנטעריע־לערער אין דער ווערט 1.163 זל. ווי ס'איז פעסטגעשטעלט געווארען האבען די לעדער צונע'גנב'עט אהרן קורץ (ראלעקע 22) מאיר מאכטינגער און זיין ברודער שלמה (לעשטשינסקא 9) וועלכע זענען געווארען פערהאלטען.

אומבעקאנטע פערברעכער האבען זיך אריינגעקומען צום היגען אינזשעניער מיכאל פינקעלשטיין (קאזשע 19) דורך אראבדרייען די לעדען פון די פענסטער און ארויסגע'גנב'עט א מענער־פוטער פאר 150 זל. 100 זל. מזומן־געלד און א יועקסעל אויף 50 זלאטעס פאליציי פיהרט א אויספארשונג.

צו דער ספיזשארניע פון היגען דעזאר יהושע הארוויץ (פלאטני 1) האבען זיך צוגעכאפט שטל כע גנבים, וועלכע האבען ארויסגע'גנב'עט פערשידענע קאנסיטורען און אנדערע ווערט־זאכען אויף א סומע פון 100 זלאטעס.

רוסישע אפיצירען, יאפאנישע מיליטער און סענסאציאנעלער שפיאן אין ליבע־פילם

„YOSHIWARA“

וועלכער ווערט דעמאנסטרירט אין קינא „סאסינא“

גאנץ קעלץ טרעפט זיך שבת און זונטאג אווענד אין „טעאטער פאלסקי”

וואו ס'טרעט אויף דער אנסאמבל פון דער יודישער נאציאנאלער בינע

אין בערימטען ספעקטאקל **„דער משפט”**

אין די ראסן קאמעדיע **„יעקב און עשו”**

דעם ה' **ל. גריצמאן** און **פרוי**

צום געבורט פון זייער **טאכטער**

ווינשט א הערצליכען מזל־טוב

קעלץ. **י. צוקער**

צחיי מזרחיסטישע כהונר אין קעלץ.

די קומענדע וואך וועט וויילען אין קעלץ דער בעקאנטער מזרחיסטישער טהוער י. ל. שטשערינסקי (ווארשא) אין אנגעלעגענהייטען פון יודישען זעלבסטהילף־קאנגרעס אין פוילען, ווי אויך הרב הארוויטש (זיארשא) צו ארגאניזירען דעם מחלקת החרדים ביים קרן קימת לישראל ביי אונז אין שטאדט.

Najlepsze, najmilsze i najtańsze
prezenty dla rodziny i przyjaciół

to

kucheni, żelazka
grzejniki do rurek
poduszki i inne

Do nabycia na dogodnych warunkach

w Radomskim Towarzystwie Elektrycznym Sp. Akc. w Radomiu ul. Traugutta 53

Obwieszczenie.

Zgodnie z art. 13 przepisów o organizacji gmin. wyzn. żydów. (Dz. Ust. Nr. 52, poz. 500 z r: 1928) podaje się do wiadomości, **że budżet i lista składek Gminy za rok 1938 wyłożone będą do wglądu dla członków Gminy w ciągu 8-iu dni t. j. od 23 do 30 stycznia b. r. włącznie** w kancelarji Gminy (Żeromskiego 9) od 9-ej do 2-ej po poł.

Tymczasowy Zarząd
Gminy Wyzn. Żydowskiej
w Radomiu

Radom dnia 21 Stycznia 1938 r.

בעקאנטמאכונג.

אויפ'ן סמך פון ארט. 13 פון דער פארפליכטענדע פארשריפטען וועגען די יודישע רעליגיעזע קהלות, (דז. אוסטאוו נום. 52 פאז. 500 פון 1928 יאהר). ווערט בעקאנט געמאכט,

אז דער בודזשעט און די ליסטע פון קהלה־שטייער (עטאט) פאר'ן יאהר 1938 וועלען ארויסגעלעגט ווערען צום דורכזעהן פאר די קהלה־מיטגלידער במשך 8 טעג ד. ה. פון 23 ביז'ן 30 סטיטשיען ל. י. איינשליסליך. אין דער קהלה־קאנצעלאריע (זשעראמסקי 9) פון 9 ביז 2 בייטאג.

צייטווייליגע פערוואלטונג
פון **דער יודישער קהלה**
אין ראדאם

ראדאם דעם 21 יאנואר 1938 י.

Kino ADRIA

שבת דעם 29 1 און 3 און
זונטאג דעם 30 1 און 2 אז

פריהמארגען ־ פילמען

JAN KIEPURA

W BLASKU SŁONCA

אין די הויפט ראל:
פריעדלציעפא. לולי

Do niedzieli dnia 30 stycznia włącznie

Kino ADRIA

WYBITNE ARCYDZIEŁO

P. T. **KROLOWA WIKTORIA**

Prawdziwie ludzki temat, oparty na przeżyciach królewskiego, a przecież prostego kobiecego serca

W rol. gł. ANNA NEAGLE i ADOLF WOHLBRÜCK — **Nadprogram. Ciekawe dodatki**

Od poniedziałku dnia **31** stycznia **1938** r.

KOSCIUSZKO pod RACŁAWICAMI

אכטונג קעלץ! אין אלע רעדאקציע און אדמיניסטראציע ־ עניינים ביטע זיך צו פערשטענדיגן מיט אונזער מיטארבייטער **י. צוקער**

שריפטליך קען מען זיך ווענדען:
Red. „Radomer - Kielcer - Leben“
Kielce, skrz. poczt. 98. — Tel 16 - 22

אבאנאמענטס פרייז: פאר א חודש אין פוילען זלאט
אין פראנקרייך, בעלגיען 4 פראנק
אין אנדערע לענדער 30 סענט.

TARYFA OGŁ.: Na 1-szej stronie mm szp. 40 gr. w tekscie mm 1 szp. 60 gr. na ostatnie stron. mm 1 szp. 25 gr. 1-sza i ostatnia strona liczą 8 szpalt.

Redaktor i Wydawca CH. M. HERC. tel. 15 - 18 .טעל Wydawnictwo „Radomer Kielcer Leben“ Radom Szwarlikowska 20